

Møte torsdag den 15. november 2007 kl. 10

President: C a r l I . H a g e n

D a g s o r d e n (nr. 16):

1. Innstilling fra utenrikskomiteen om utviklingsministerens redegjørelse 8. juni 2007 om enkelte utviklingspolitiske spørsmål (Innst. S. nr. 20 (2007-2008))
2. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Inge Lønning, Sonja Irene Sjøli og Martin Engeset om forslag til lovbestemmelser som gir rett til permisjon og ordninger for inntektssikring i forbindelse med omsorgsoppgaver (Innst. S. nr. 14 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:88 (2006-2007))
3. Forslag fra stortingsrepresentant Robert Eriksson på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre oversendt fra Odelstingets møte 18. oktober 2007 (jf. Innst. O. nr. 2):
«Stortinget viser til foreslått endring i § 5A-1, pkt. a, om arbeidsevnevurdering og ber Regjeringen sørge for at alle som mottar økonomisk sosialhjelp, skal gjennomgå en slik vurdering, slik at en tidlig i et stønadsløp kan sette inn riktige tiltak for å hjelpe mennesker til å være selvhjulpne.»
4. Referat

Presidenten: Representanten Vera *Lysklætt*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Representanten Ingebrigt S. Sørfohn vil fremsette et representantforslag.

Ingebrigt S. Sørfohn (KrF) [10:02:21]: På vegner av Jan Tore Sanner, Lars Sponheim og meg selv ønsker jeg å gleden av å setja fram forslag om betinga fritak for arveavgift ved generasjonsskifte i familieåtte bedrifter.

Presidenten: Representanten Borghild Tenden vil fremsette et representantforslag.

Borghild Tenden (V) [10:02:56]: På vegne av Trine Skei Grande, Odd Einar Dørum og meg selv ønsker jeg å framsette et representantforslag om tiltak for å bekjempe juks og svindel og organisert kriminalitet i drosjenæringen.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r . 1

Innstilling fra utenrikskomiteen om utviklingsministerens redegjørelse 8. juni 2007 om enkelte utviklingspolitiske spørsmål (Innst. S. nr. 20 (2007-2008))

Presidenten: Etter ønske fra utenrikskomiteen vil presidenten foreslå at lengste taletid for innlegg fra hovedtalerne fra hver partigruppe og medlemmer av Regje-

ringen settes til 10 minutter og for øvrige talere til 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg av hovedtalerne fra hver partigruppe og inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

– Det anses vedtatt.

Dagfinn Høybråten (KrF) [10:04:42] (ordfører for saken): La meg først takke statsråden for den utviklingspolitiske redegjørelsen. Det er alltid spennende å høre hans taler, med skarpe politiske poenger, gode spissformuleringer og anekdoter og historiske digresjoner som setter perspektiv på ting. Det er egentlig sjelden kost i Stortinget. Få er like flinke til å vekke interesse for utviklingsspørsmål – og til å provosere fram debatt.

Redegjørelsen i juni 2007 var intet unntak, den fikk til og med Stortinget til å bestemme seg for at det skulle avgis en egen innstilling om redegjørelsen. Det har vært litt krevende, for redegjørelsens svært muntlige og til dels retoriske form matcher ikke helt skriftlige komiteinnstillingers krav om nyansering i analyser og presisjon i policyutforming.

Som saksordfører vil jeg først si at det er grunn til å sette kryss i taket for at man har fått til en enstemmig innstilling om så mange hovedspørsmål i utviklingspolitikken. Alle partier står bak komiteens innstilling. Fremskrittspartiet har i tillegg lagt inn egne særmerknader.

En slik enighet har bare vært mulig fordi alle har jenket seg for å slå fast noen viktige prinsipper og prioriteringer som partiene forplikter seg på. Dermed er innstillingen blitt et felles, forpliktende grunnlag for det videre arbeid med utviklingspolitikk i denne perioden. Det at partiene har satt egenmarkering til side og gitt felles anvisninger, gjør ikke innstillingen mindre politisk interessant, men gir den tvert imot større politisk tyngde.

Innstillingen bærer preg av at det er få år siden utenrikskomiteen avgav Innst. S. nr. 93 for 2004-2005 om utviklingspolitikken, basert på Samarbeidsregjeringens stortingsmelding om felles kamp mot fattigdom. Alle de bærende prinsippene fra den innstillingen bekreftes nå av dagens utenrikskomite. Det forplikter oss alle.

Den internasjonale debatten om utviklingspolitikken bærer for tiden sterkt preg av at man nå er halvveis i gjennomføringsperioden for FNs tusenårs mål for fattigdomsreduksjon og utvikling. Etter komiteens syn er det i tiden fram mot 2015 spesielt viktig å fastholde industrilandenes forpliktelser. Innsatsen må både innrettes godt nok og økes tilstrekkelig for å nå målene.

Vi har sett så altfor ofte at politikere i mange land nok har gitt sine løfter, men i neste sving blir løftene glemt og fokus dreid over mot dit fjernsynskameraene eller andre kameraer til enhver tid er rettet. Det er en påminnelse vi alle skal ta til oss. Skal vi klare å halvere verdens fattigdom og sult og mer enn halvere barnedødeligheten innen år 2015, da må vi som politisk ansvarlige holde fast på fokuseringen på fattigdom og følge opp løftene i praksis – hvert år, hver måned, hver dag.

Det skal vi nå gjøre. Her er komiteen helt klar. Komiteen ber derfor om at status i arbeidet for tusenårsmålene og Norges bidrag til å nå dem blir et sentralt tema i den varslede stortingsmelding.

Det første av FNs tusenårs mål er utryddelse av ekstrem fattigdom og sult. Før 2015 skal andelen av befolkningen som tjener mindre enn én dollar om dagen, halveres, og det skal også andelen som lider av sult.

Fattigdomsfokuseringen blir sterkt understreket i komiteens innstilling, bl.a. ved konsentrasjon om Afrika, som rommer de fleste av verdens fattigste stater. Komiteen fastslår at Norge ikke må svekke den konsentrasjonen om det østlige og sørlige Afrika som gjennom lang tid er opparbeidet i norsk utviklingspolitikk. Og komiteen ber om at geografisk konsentrasjon tas opp som et tema i den kommende melding om utviklingspolitikken.

I kampen mot sult løfter komiteen fram landbruksbistanden og «forutsetter at selv om handlingsplanen for landbruksutvikling ikke ble nevnt i redegjørelsen, så blir den i praksis fulgt opp som forutsatt av Stortinget». Det må vi sammen sørge for.

FNs tusenårs mål nr. 2 er å sikre grunnskoleutdanning for alle innen 2015, mens tusenårs mål nr. 3 fokuserer spesielt på likestilling, også når det gjelder tilgang på utdanning.

Det har i norsk utviklingsdebatt vært reist tvil om utdanning nå blir prioritert like høyt. Nå fastslår en samlet komite følgende:

«Komiteen vil understreke at også prioriteringen av norsk bistand til utdanning skal holdes oppe, slik som forutsatt i St.meld. nr. 35 (2003-2004) og Innst. S. nr. 93 (2004-2005).»

Komiteen ber konkret Regjeringen komme med forslag til hvordan Norge kan bidra til sterkere innsats for å få gjennomført tusenårs målene for grunnutdanning. Dette bør både Redd Barna og andre utdanningsinteresserte merke seg.

FNs tusenårs mål nr. 4, 5 og 6 er knyttet til å redusere dødeligheten blant småbarn under fem år og blant fødende kvinner og å stanse spredningen av hiv/aids, malaria og andre dødelige sykdommer. Disse tre helserelevante tusenårs målene har Regjeringen løftet fram i en internasjonal kampanje som statsministeren fronter internasjonalt på en glimrende måte, og som har vakt stor oppmerksomhet på den internasjonale arena. Det er bra. Det støttes av komiteen. Prioriteringen av bistand til helsesektoren og ikke minst vaksiner må styrkes, ikke svekkes.

FNs tusenårs mål nr. 7 er miljømessig bærekraft. Det er konkretisert til en halvering av den befolkningsandelen som ikke har tilgang til rent vann. Vann ble ikke nevnt spesielt i redegjørelsen, men komiteen forutsetter at norsk bistand for å bedre folks tilgang til rent vann og gode sanitærforhold skal styrkes i samsvar med den miljørettede handlingsplanen som Utenriksdepartementet la fram for bare ett år siden.

Komiteen viser også til FNs mål om å utvikle et globalt partnerskap for utvikling. Det krever et åpent, rettferdig og ikke-diskriminerende handels- og finanssystem som tar vare på behovene til de minst utviklede landene. Deres

behov må innfris i reformer som gjelder markedsadgang og gjeldslette.

Når utenrikskomiteen så systematisk har understreket at oppfølgingen av FNs tusenårs mål skal være viktige styringsmål i tiden fram mot 2015, er det fordi vi ser det som en nasjonal forpliktelse. Dette er samtidig en innstilling hvor kvaliteten på utviklingssamarbeidet er i fokus.

Komiteen understreker betydningen av «avbinding av norsk bistand». Det er dokumentert at hvis bistand bindes til leveranser av giverlandets varer, tjenester og teknologi, vil det i snitt fordyre innkjøpene og medføre et verditap på 15–30 pst. OECDs utviklingskomite har lenge krevd avbinding, Norge har fulgt opp dette. De siste årene har også EU-kommisjonen engasjert seg sterkt for avbinding.

Komiteen presiserer at Norges valg av innsatser, f.eks. på energiområdet, må være tilpasset det enkelte utviklingslands forutsetninger og behov, ikke hvilken teknologi norske produsenter kan tilby.

Også det sivile samfunns rolle framheves. Det er viktig å bevare de frivillige organisasjonenes egenart og uavhengighet i forhold til myndighetene. Det er grunn til å foreta en nærmere vurdering av balansen mellom politisk styring og organisasjonenes uavhengighet i utviklingssamarbeidet.

For meg, som saksordfører, har det vært et viktig, overordnet mål å sikre bred forankring for disse sentrale retningslinjene, også i den stortingsperioden vi nå er inne i.

Partiene har i innstillingen ulikt syn på hva som er viktigst, slik vil det alltid være. For Kristelig Folkeparti er det spesielt gledelig at prioriteringen av økt bistand til utdanning er blitt så klar. Det er også avgjørende at vi nå forplikter oss klart på gjennomføringen av handlingsplanen for landbruksutvikling. Den er viktig både for matvaresikkerhet og for jobbskaping gjennom industriell foredling av landbruksprodukter.

På vegne av Kristelig Folkeparti vil jeg si at dette er samlende og gode føringer for norsk utviklingspolitikk, men de er krevende. Jeg ser fram til at statsråden på vegne av Regjeringen bekrefter sin vilje til å følge dette opp. Stortinget får ta sin del av ansvaret. Jeg utfordrer gjerne det sivile samfunn og media til å være vaktbikkjer for å passe på at både storting og regjering følger opp disse forpliktelsene.

La meg avslutningsvis si at jeg mener at vi som representere den generasjon som nå forvalter det norske samfunnet, i vid forstand, har en historisk mulighet og et historisk ansvar. De to største etiske utfordringer som verden står overfor, er knyttet til de menneskeskapte klimaendringene og til den ekstreme fattigdommen. Vi har kunnskapsmessig grunnlag for å si at vi kan løse begge disse to utfordringer i vår levetid, hvis vi gjør de riktige grepene. Nå diskuterer vi fattigdom, men det er nært knyttet sammen med klimautfordringen.

Jeg håper at når våre barn og barnebarn ser tilbake på denne generasjonens innsats, vil de si: Ja, de forstod at de hadde muligheten, de grep muligheten, de gjorde det som stod i deres makt, og de forandret på virkeligheten gjennom sin innsats. Intet mindre er det dette dreier seg om.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Morten Høglund (FrP) [10:14:28]: Som representant Høybråten var inne på, er vi enige om veldig mye i denne innstillingen.

I deler av bistandsdebatten er det fokusert på den store norske bistandsindustrien, og på at noen hevder at en begrunnelse for å opprettholde bistanden er at man skal holde alle disse organisasjonene og arbeidsplassene gående.

Vi har en særmerknad der vi sier at målet må være en utvikling der «utviklingslandene i fremtiden skal kunne klare seg uten bistand». Jeg vil bare ha en bekreftelse fra representanten Høybråten på at dette selvfølgelig er et mål som deles av Kristelig Folkeparti.

Dagfinn Høybråten (KrF) [10:15:16]: Det er opplagt at når en retter blikket langt nok fram, er visjonen en rettferdig verden, en verden som har et handelssystem som i større grad tar hensyn til de interessene som den fattige del av verden har, en verden som har brakt ekstrem fattigdom ut av historien. I en slik verden vil bistand i den forstand som vi kjenner til i dag, forhåpentligvis være overflødig.

Ågot Valle (SV) [10:16:13]: La meg først understreke hvor viktig det er at det er stor enighet om utviklingspolitikken. Jeg må si jeg ble mildt forundret over saksordførers utsagn i Dagbladet om at komiteen ville holde statsråden i øra. Jeg går ut fra at han ikke mener det lenger.

Men jeg har et spørsmål som følge av den understrekinga som Høybråten hadde med hensyn til å se på rettferdige handelsstrukturer, for å utrydde fattigdom har også noe med maktstrukturer i det internasjonale samfunnet å gjøre. Med et regjeringsskifte har Norge i større grad tatt stilling for utviklingsland når det gjelder både handelsregimer og synet på Verdensbanken, som har hatt store krav til privatisering. Det viser seg jo nå, bl.a. i Afghanistan. Så spørsmålet mitt er: Mener Høybråten at dette har vært en forandring til det bedre?

Dagfinn Høybråten (KrF) [10:17:22]: Jeg tillater meg å være «mildt forundret» over den milde forandring. Det er jo slik at Stortingets fremste oppgave er å holde statsråder i øra. Og at en saksordfører, som har en enstemmig komiteinnstilling – stort sett – i ryggen, framhever at her er Stortinget blitt enig om noen viktige retningslinjer som vi vil at statsråden skal holde seg etterrettelig i forhold til oppfølgingen av, burde ikke forundre noen, ei heller føre til noen opphisselse. Jeg håper derfor, i den grad det har skjedd, at man har fått tenkt seg om og skjønner at dette faktisk er en del av Stortingets funksjon overfor Regjeringen.

Når det så gjelder spørsmålet om rettferdig handel, vil jeg si at Kristelig Folkeparti støtter fullt ut de bestrebelsene som denne regjeringen, i likhet med tidligere regjeringer, har hatt for å få det til. Vi tok sågar initiativ, og fikk flertall for, lavere tollbarrierer i forhold til en del av de fattigste

landene. Det er fulgt opp av Regjeringen i statsbudsjettet. Vi ønsker å gå videre på den veien.

Marit Nybakk (A) [10:18:38]: La meg først understreke betydningen av at det er bred enighet om bistand, og også at Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti alltid har vært veldig enige om bistandspolitikken.

Det er også riktig at vi i innstillingen har vektlagt nødvendigheten av utdanning. Men det kunne nesten framgå av representantens innlegg at det ikke lenger gjøres, og det mener jeg er direkte feil. Jeg vil spørre om det ikke er slik at vi faktisk bruker mer under den nåværende regjeringen i bistandspenger til utdanning, enn det man gjorde under den forrige regjeringen. Utdanning er naturligvis integrert i de fire hovedsatsingsområdene som statsråden har meislet ut, videre gir vi en del budsjettstøtte som også går til utdanning, og utdanning er også en viktig del av det vi kanalisere gjennom FN-systemene og f.eks. UNICEF.

Dagfinn Høybråten (KrF) [10:19:37]: La meg bekreftede det historiske fellesskap som Marit Nybakk framhever når det gjelder bistandspolitikken. Jeg tror det har vært svært viktig for utviklingen av norsk utviklingspolitikk og det faktum at vi har kunnet øke bistanden så sterkt de siste årene på en politisk forankret måte. Den økningen som har vært år om annet, også under denne regjeringen, gjør jo at det blir bevilget mer penger til det aller meste på bistandsbudsjettet, i kraft av den økningen vi er enige om – nå ønsker Kristelig Folkeparti å gå lenger enn Regjeringen for neste år, men la det ligge i denne sammenheng.

Når det gjelder utdanning, har det blitt skapt en uro i bistandsmiljøet, som følge av at Regjeringen ikke har flagget utdanning høyt blant de temaene som er styrende for prioriteringen innenfor bistand. Jeg mener at denne innstillingen avklarer at så ikke er tilfellet. I den grad det har vært skapt en usikkerhet, er ikke det en usikkerhet som har grunnlag i den politiske styringen som Stortinget har det øverste ansvaret for.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Marit Nybakk (A) [10:21:11]: «Den farligste dagen i ditt liv er den aller første», sa Jens Stoltenberg til Dagbladet den 27. september i år.

Bakgrunnen for uttalelsen var det norske bidraget på 1 milliard dollar fordelt over ti år for å nå tusenårsmålene om redusert barnedødelighet gjennom vaksiner og for å få ned dødeligheten blant fødende kvinner. I enkelte områder i det sørlige Afrika dør én av ti kvinner i barselseng. Tenk litt gjennom det! Tallene i Norge er én av 3 000. Det skal vi la synke inn.

Det er ikke alltid lett å drive utviklingspolitikk. I et land som Angola, som utenrikskomiteen besøkte nå i høst, får den angolanske staten rundt 5 milliarder norske kroner i skatteinntekter fra Statoil alene. Men i hovedstaden Luanda finnes en av verdens verste fødestuer – mangel på utstyr, elendige sanitære forhold og mangel på hygiene, der en fødsel er en risiko for både mor og barn. Det aktualiserer det utviklingsministeren sa i sin forrige rede-

gjørelse, at bistand og humanitær hjelp er nødvendig, men at politikk faktisk er viktigere. Jeg vil også vise til den redegjørelsen som vi i dag behandler innstillingen til, der statsråden understreker:

«Utgangspunktet til denne regjering er maktstrukturer og ikke veldedighet.»

Vi må jobbe parallelt med målrettet og konkret bistand, med demokratiutvikling, «good governance» og fordelingspolitikk, for den interne fordelingen og utviklingspolitikken i det enkelte land er også viktig for å redusere fattigdom og sikre alle deler av befolkningen et anstendig liv. Derfor hilser jeg velkommen avtalen mellom Angola og Norge om «Oil for Development»-programmet, for å bidra til at de enorme oljeinntektene i Angola skal komme hele befolkningen til gode og bli pløyd tilbake i skoler, helsevesen og velferd.

FNs tusenårsmål ble undertegnet av verdens statsledere for sju år siden, bl.a. av Jens Stoltenberg. Åtte mål for utvikling skulle nås innen 2015. Fattigdommen i verden skulle halveres. Barnedødeligheten skulle reduseres med to tredjedeler. Dødeligheten blant kvinner som føder, skulle reduseres med tre fjerdedeler.

I Innst. S. nr. 93 for 2004-2005 ble det vist til at FNs tusenårsmål er blitt det sentrale internasjonale mobiliseringsgrunnlaget for en felles kamp mot fattigdom. Og – som det står i dagens innstilling – selv om disse målene ikke i seg selv rommer helheten i utviklingspolitikken, er de av avgjørende betydning for å mobilisere både giverland og utviklingsland til et felles krafttak fram mot 2015.

Norge har tatt på seg et helt spesielt ansvar for de tusenårsmålene som dreier seg om barnedødelighet og mødre helse. Her gjøres et skikkelig og målrettet arbeid fra norsk side. Vaksineprogrammet GAVI har bl.a. berget livet til 2,3 millioner barn så langt. Det er målrettet, det!

Komiteen har i innstillingen bedt om at når vi nå snart er halvveis i gjennomføringsperioden, bør status for tusenårsmålene drøftes i den bebudede meldingen om utviklingspolitikken. Så vil jeg legge til at bakgrunnen for dette selvfølgelig ikke er, som Dagbladet hevdet, å kritisere utviklingsministeren – jeg hadde nær sagt, for hva? Årsaken er rett og slett at komiteen har hatt et møte med UNDP, FNs utviklingsprogram, som bad om en skikkelig debatt i Stortinget om tusenårsmålene. Det har de også gjort i Danmark. Vi vurderte å legge inn en interpellasjon, men valgte å be om at dette legges inn i stortingsmeldingen, for øvrig i samråd med politisk ledelse i departementet.

Jeg er glad for at Regjeringen i budsjettproposisjonen nå ikke lenger finner å skille mellom hovedsamarbeidsland og samarbeidsland. Når hovedsamarbeidsland som Zambia har et betydelig mindre bistandssamarbeid med Norge enn f.eks. Sudan og Afghanistan, er tiden overmoden for å gjøre noe med disse begrepene. Men det er nok behov for at det i stortingsmeldingen foretas en drøfting av både begreper og land, slik at Stortinget også blir seg forelagt mulige endringer av samarbeidsland.

Så skal jeg komme tilbake til vårt besøk i Angola. Noe av lyspunktet der var faktisk møtet med mikrokredittfirmaer eller -institusjoner, kvinner og menn som har etab-

lert egne firmaer, støttet bl.a. av FN og Norsk Folkehjelp. Det å formalisere den utformelle sektoren og skape grunnlag for inntekt og arbeid er noe av det viktigste og mest målrettede vi kan gjøre for å løse fattigdomsproblemene og for å sikre at de kan greie seg på egen hånd.

Vi var også i Namibia. I Namibia ble vi virkelig imponert over hvordan den unge staten hadde etablert et fiskeriforvaltningsregime nesten på høyde med det norske – med norsk kompetanse. Bistand er ikke alltid de store pengene. Like viktig er overføring av kunnskap og strukturer for å sikre kontroll over egne naturressurser og bidra til utvikling i bredden.

La meg så understreke det statsråden sa i redegjørelsen om sammenhengen mellom fattigdom og sikkerhet. Sikkerhet er en forutsetning for utvikling, men uten utvikling får vi heller ingen sikkerhet.

Norge har tatt en lederrolle i Afghanistan når det gjelder sikkerhet og utvikling, og har nå tatt til orde for en mer styrt samordning av den sivile innsatsen ved en spesialrepresentant fra FN. Og allerede for flere år siden gjorde Norge Afghanistan til samarbeidsland for norsk utviklingsbistand. La meg legge til at det også er viktig å styrke regimets legitimitet når det gjelder det å utvikle landet, og at det også må være noe som vi er bevisste på i vår bistand til Afghanistan.

Kombinasjonen humanitær hjelp, langsiktig utviklingsbistand og fredsbevarende eller stabiliserende styrker kan også være en modell for Darfur – at vi konsentrerer innsatsen i bredden i enkelte konfliktområder for å sikre fred og stabilitet, men også for å fjerne fattigdommen og bidra til utvikling.

Særlig i Afrika har Norge kombinert konfliktforebygging og konfliktløsning med utviklingsrettede tiltak. Da Norge tok sete i FNs sikkerhetsråd 1. januar 2001, for øvrig med Thorbjørn Jagland som utenriksminister, var nettopp Afrika og konfliktbygging to prioriterte områder. Jeg vil nevne fredsavtalen mellom Nord- og Sør-Sudan, der særlig Hilde Frafjord Johnson gjorde en imponerende jobb. Det er ikke lett å være jente i forhandlinger i Sudan, men det gikk veldig bra!

La meg så understreke Regjeringens nye Afrika-strategi. Det er viktig at Norge trenger fornyet Afrika-politikk som kan se utenrikspolitikk og utviklingspolitikk i sammenheng. Afrikas utfordringer må løses med betydelig innstans, både fra Afrika selv og fra det internasjonale samfunnet. At det både er Afrikas og vårt ansvar, må også være retningsgivende for vår utviklingspolitikk.

Til slutt: Vi har et særlig ansvar, som også saksordføreren var inne på, og som statsråden brukte en god del tid på i sin redegjørelse, for å bidra til å bekjempe følgene av klimaendringene. Derfor løftes miljø og klima helt til topps i utviklingspolitikken. Her er det viktig med en opptrapping av innsatsen i årene framover. Det dreier seg også om å ta vare på biologisk mangfold, sikre retten til rent vann og sørge for bedre sanitære forhold. Kanskje burde retten til vann være en menneskerettighet?

Handlingsplanen for miljørettet utviklingssamarbeid framhever arbeidet for bevaring av biologisk mangfold og bærekraftig bruk av naturressursene som hovedprioritet.

Helt til slutt: Det er viktig at vi gjør vårt for å nå det internasjonale målet om en kraftig reduksjon i tapet av biologisk mangfold innen 2010.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Peter Skovholt Gitmark (H) [10:30:43]: Kampen mot korrupsjon er essensiell dersom mennesker skal hentes ut av fattigdom. Like viktig, eller mist like viktig, er kampen for demokrati og menneskerettigheter. Når bistand gis direkte i budsjettstøtte, begrenses vår innflytelse over hva pengene går til, men det øker mottakerlandets innflytelse.

Mener representanten Nybakk at det er riktig at Norge gir betydelige midler i budsjettstøtte til et land som Uganda, hvor korrupsjonen er betydelig, og hvor Musevenis regime bruker deler av pengene bl.a. fra Norge til å øke sin egen og sitt eget partis innflytelse og til å undergrave et allerede sterkt mangelfullt demokrati? Eller mener representanten Nybakk, i likhet med Høyre, at budsjettstøtte bør begrenses til land med et fungerende demokrati eller bedre demokratiske forhold med minimum to politiske partier, gjennomsiktighet i forvaltningen og gode virkemidler og resultater i kampen mot korrupsjon?

Marit Nybakk (A) [10:31:46]: La meg først få understreke at det å ivareta menneskerettighetene er en viktig del av norsk utenrikspolitikk, og at vi har kritiske dialoger med veldig mange land. Jeg kan nevne Iran og Kina, men det gjelder også land i Afrika. Det å jobbe for «good governance» og en demokratiutvikling er også viktig i våre hovedsamarbeidsland, eller samarbeidsland, om representanten vil.

Når det gjelder budsjettstøtte, synes nok jeg det er viktigst at vi er sikre på at den støtten som gis til det enkelte land, enten det er Uganda eller Mosambik, blir pløyd inn i utvikling, i velferd, og at det er utviklingspolitikken til det landet som er avgjørende for om vi skal gi budsjettstøtte eller ikke. Men så må vi alltid følge veldig nøye med og være kritiske, slik at vi hele tiden ser hva budsjettstøtten brukes til – rett og slett fordi budsjettstøtte er noe av det mest krevende vi driver med, for kontrollen her er viktigere enn i mye annet vi gir bistand til.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Morten Høglund (FrP) [10:33:13]: I denne innstillingen er det bred, for ikke å si total, enighet om hvor vi vil, og hva som er målene med utviklingspolitikken. Det er relativt opplagt, men allikevel finner jeg det svært betryggende. Vi vil fortsatt ha ulike syn på bruk av virkemidler, men vi vil det samme. Vi skal ikke undervurdere denne enighet. Den gir Norge som aktør styrke. Den gir den fattige del av verden håp.

Men til tross for bred enighet om mål, trengs det en kontinuerlig debatt om hvordan vi kommer dit. Vi må tørre å stille spørsmål ved alle vedtatte sannheter, og vi må søke ny kunnskap for å innrette politikken på en virkningsfull måte.

Jeg skal ikke bruke tid på å gjenta felles merknader, og heller ikke særmerknader, de ligger der for alle å se. Jeg vil i stedet snakke mer om hva vi må og hva vi kan gjøre for å oppnå alle de gode og viktige målene. Vi er glad for at statsråd Solheim er særdeles aktiv i denne debatten. Vi er glad for iver etter å tenke nytt. Hittil må vi få lov til å si at de konkrete resultatene av nytenkningen har vært relativt beskjedne, men det er fortsatt tid.

Fattigdomsutfordringen krever at vi er vågale, at vi sikter høyt, og at vi tør å gjøre grep som kan snu den negative spiralen, ikke minst for de aller fattigste.

Før jul skal vi ha en budsjettdebatt som også vil handle mye om utviklingspolitikk. Vi skisserer i vårt alternative statsbudsjett noen grep som kan gi en ny retning og et nytt håp. En erkennelse er at mange utviklingsland har et desperat behov for næringsliv, og de trenger et alternativ til en bistandsdominert offentlig sektor. Vi foreslår å starte arbeidet ved å opprette et nytt miljø- og utviklingsfond til bruk i MUL-land for å etablere en privat sektor, og for å bringe energi til befolkningen på en bærekraftig måte for at de skal kunne ta i bruk ny miljøvennlig teknologi i f.eks. landbruket.

Dette er noe av det vi ser for oss med et fond som rettes utelukkende mot de fattigste. Et slikt fond må ha mandat utenfor eksisterende fond, det må tenke kreativt og nytt og skape privat sektor der slikt nesten ikke eksisterer. Det må søke å løse f.eks. energi- og vannspørsmål på måter som er bærekraftige lokalt og globalt.

Vi tillater oss å foreslå et fond på 25 milliarder kr – mer enn hele det norske bistandsbudsjettet. Effektivt iverksatt tror vi resultatet av et slikt fond vil kunne gjøre en forskjell. Ja, det er problemer med å satse i mange MUL-land. Ja, det er ikke lett å finne næringsliv å investere i. Ja, det mangler også ofte en kultur som er businessvennlig. Det er ikke problemer som er mangelvare. Men la oss da forsøke å skape noe. La oss forsøke å la andre samfunn arbeide seg ut av fattigdom – slik Norge gjorde det. La oss også se potensialet i disse landene, la oss ikke utelukkende gjøre dem til ofre og klienter. Skal vi få gjort noe med utfordringene, må vi også utfordre egne fordommer og egne holdninger. Få har hittil sett mulighetene for å investere i mange slike land. Vi må tenke nytt, vi må tenke stort, og benytte en veldig liten andel av vår oljeformue til å være med på et eventyr. La oss bringe norsk næringsliv med på dette eventyret, la oss bruke vår miljøkompetanse, og la oss vise, f.eks. afrikanere, at det er alternative måter å investere på i forhold til den kinesiske. Vi kan være et forbilde når det gjelder arbeidsmiljø, miljø, åpenhet og norske verdier. La oss ikke skamme oss over de verdier brede lag av vårt næringsliv har. Dessuten har vi fått en miljø- og utviklingsminister – la oss gi ham et verktøy som kan gjøre en forskjell.

Jeg vil i resten av mitt innlegg adressere to utfordringer som vi er nødt til å finne svar på om vi skal lykkes med tusenårsmålene.

Det første er filteret som eksisterer mellom donorer og mottakere. I ideelle tilfeller treffer donorer uten store effektivitetstap sine mottakere på en god måte. I den andre enden av skalaen finner vi donorer som er kostbare i drift,

som har agendaer, ideologiske, religiøse eller andre, som virker negativt på det samfunn de skal operere i, eller så har vi dem som har blitt en del av korrupsjonskulturen, eller som rett og slett er så preget av gamle forestillinger at de gjør mer skade enn gagn. Vi må tørre også å adressere dette problemet. Vi må søke kanaler for bistand som leverer varene på en best mulig måte.

Norske frivillige organisasjoner settes helt korrekt under lupen og blir gjennomgått for å sikre at de er gode nok. Dette er bra, for med store offentlige tilskudd må vi forvente at pengene forvaltes skikkelig. Norad er i ferd med å analysere effekten av egne tiltak. Det skjer positive ting. Men hva med den bistand og nødhjelp vi gir gjennom andre kanaler? Er filteret mellom mange av FNs organisasjoner eller Verdensbanken og mottakerne luftig nok? Eller er det så tett at effekten av de milliardene vi putter inn, ikke synes? Disse spørsmålene må stilles, men de må også besvares. Hvis de ikke besvares godt nok, nytter det ikke med en overordnet strategi om at FN er bra, så da skal vi bruke dem. Det blir for enkelt. Under budsjettøringen sa en av høringsinstansene at FN er gode på det normative arbeidet, men er mindre bra på det operative. Godt sagt. Forutsatt at dette stemmer, må vi få endret kvaliteten på FNs operative arbeid, eller så må vi velge andre kanaler for vår bistand.

Den siste utfordringen jeg vil ta opp, er enda mer grunnleggende og helt avgjørende for om vi skal lykkes. Det er hva vi gjør med alle de ledere som ikke har egen befolknings velferd i tankene, alle skurkene som tenker mer på å fylle egne bankkonti enn å oppfylle FNs tusenårs mål, despotene som ikke bare stjeler folkets penger, men som også dreper og mishandler egen befolkning. Uten at vi gjør noe med dette, nytter lite av det andre. Det blir bare plaster på et sår der det er behov for omfattende kirurgi, eller endog amputasjon. Paul Collier adresserer dette problemet i sin bok *The Bottom Billion*. Han argumenterer for at vi i enkelte tilfeller må vurdere å gå så langt som til fysisk å fjerne despoter for å legge grunnlaget for et bedre styre. Dette er en krevende diskusjon. Den har mange aspekter. Vi må også ta den debatten. Og hvis vi mener alvor med at tusenårs målene er like viktige for alle, uansett bosted, kan vi ikke vike unna debatter om regimeskifter. Væpnet intervensjon er, og skal alltid være, siste mulighet. Men det kan også være andre måter å jobbe på for å få til en ønsket utvikling. Med Kina, ofte som storebror, sitter bandittene trygt i sine palasser. Hvilket alternativ kan vi tilby befolkningen?

Vi trenger en slik debatt i Norge, og vi trenger den i FN. Vi vil med å reise slike spørsmål, irritere på oss Afrikas «mugaber», men det kan ikke hindre oss. Ett område hvor jeg mener dette synes godt, er hele gjeldsproblematikken, og det at disse despotene i alle år har hatt tilgang på kreditt fra finansinstitusjoner og organisasjoner som kanskje bare vil det beste. Hvis vi la til grunn en forutsetning om at den gjelden nødvendigvis ikke vil bli betalt tilbake, såfremt den ikke er godkjent av et folkevalgt parlament, kunne vi starte med å følge opp det som Høyres representant tok opp – det å gi stat til stat-bistand til regimer som åpenbart dessverre svikter når det gjelder grunnleg-

gende holdninger til både menneskerettigheter, korrupsjon og godt styresett.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marit Nybakk (A) [10:43:27]: La meg først si at jeg synes det er viktig at Fremskrittspartiet er med på hele den enstemmige innstillingen.

Så var jeg veldig i tvil om hvilke donorer representanten beskrev i svært negative ordelag. Hvis det er FN-organisasjoner, synes jeg nesten det er synd at ikke representanten Høglund var med til Mosambik og så hvordan FN-organisasjonene drev hiv/aids-klinikker, hvordan de drev videregående skoler på samme måte, hvordan de fikk skikkelige resultater av bistanden, som for øvrig var finansiert med norske midler.

Fremskrittspartiet kuttet halvparten av bistandsbudsjettet for inneværende år. Nå forstår jeg at de skal bruke 25 milliarder kr av Pensjonsfondet til et fond for å investere i næringsliv i MUL-land. Men 25 milliarder kr til de minst utviklede land i næringsstøtte, er det i det hele tatt realistisk? NORFUND har greid å bruke 25 pst. av sine midler i MUL-land og orienterer seg nå mot mellominntektsland. Er det ikke bedre å støtte mikrokreditter, se på «Aid for Trade»-programmet, på et helt annet nivå?

Morten Høglund (FrP) [10:44:42]: Det ble her tatt opp flere forhold. Men for å adressere dette med FN-organisasjonene: Det vi først og fremst sier, er at vi må få målt effekten av arbeidet de gjør, slik vi evaluerer norske organisasjoner på dette området. Vi må ha en evaluering, ikke lik, men vi må ha en evaluering.

Det gjøres mye godt arbeid også i FN-regi, selvfølgelig gjøres det det. Hva er det realistisk å få til? Jeg pekte i mitt innlegg på problemer. Men vi må også tørre å tenke nytt, tørre å tenke djervt og finne måter vi kan få til en utvikling på. Vi er kjent med at NORFUND har slitt med å finne frem til partnere de kan få med. Det betyr allikevel ikke – ikke minst med de miljøutfordringene vi har – at det ikke er viktig å prøve å få til noe. Her kan jo én løsning være – som vi har gjort med oljefondet – å se på om vi kan forvalte dette utenfor landets grenser. Det kan kanskje være andre miljøer som har mer kompetanse på å investere ute enn det vi har i Norge.

Dagfinn Høybråten (KrF) [10:46:01]: Jeg må si jeg spisset ørene da jeg hørte representanten Høglund snakke om at amputasjon og kirurgi burde bli en større del av norsk bistandspolitik. Det samsvarer godt med at vi ønsker at det skal legges større vekt på helse, men det er altså fysisk fjerning av despoter det er tale om. Det kunne være interessant å få representanten Høglund til å reflektere litt over hvordan det eventuelt skal gjennomføres i praksis.

Målet om å bringe ned regimer som herjer med sin befolkning, bryter menneskerettighetene og misbruker sin makt, er vi helt enige om. Det er vi også om veldig mye i denne innstillingen. Det har jeg lyst til å gi Fremskrittspartiet honnør for. Samtidig må jeg si at fra de gode prin-

sjipper og til den praktiske handling, er det fortsatt et godt stykke vei. Vi har fått evalueringen, halvveisrapporten, når det gjelder tusenårsmålene, som viser at vi er godt unna å nå det som Norge er forpliktet på. Mener Fremskrittspartiet, i lys av at man vil halvere bistandsbudsjettet, at det faktisk er nasjonale forpliktelser for Norge?

Morten Høglund (FrP) [10:47:20]: Det er en nasjonal forpliktelse for Norge å være med og oppfylle tusenårsmålene. Det er vi enige om. Når flere her nå sier halvering – vi skal komme tilbake til det i budsjettdebatten – er det en veldig grov beregning av dette. Det er ikke så mye. Men det betyr jo at vi tror på en annen innretning av utviklingspolitikken. Det har vi begrunnet veldig godt i denne sal og i våre merknader kontinuerlig. Vi tror på andre virkemidler enn bistand. Men det betyr ikke at vi ikke vil det samme. Vi vil ha resultater som vi dessverre ikke ser med dagens bistandspolitikk, som vi ikke ser ved bare å pøse på med mer penger. Vi tror det må andre ting til, og da må vi tenke nytt. Vi tror at bistand faktisk ofte er en del av problemet når den gis på en gal måte.

Alf Ivar Samuelsen (Sp) [10:48:15]: Jeg er glad for at representanten Høglund så klart og tydelig signaliserer at det i denne salen er enighet om mål, men at det kan være en del uenighet om virkemidler.

Representanten snakket om klientpreget bistand. Jeg tror at vi i historisk sammenheng kan være enige om en slik definisjon på en del av det vi har gjort. Men det var en snev av den tenkning, oppfattet jeg, at det også er klientpreget bistand i dag. Mitt spørsmål blir da: Har jeg oppfattet dette riktig?

Morten Høglund (FrP) [10:49:18]: Mitt inntrykk er at hvordan vi – og det gjelder ikke bare Norge – ser på særlig de fattigste landene, er preget av at de er ofre, de trenger oss, de har ikke mye å rutte med, og de er helt avhengige av at vi gir penger eller hjelp på annen måte. Det jeg forsøkte å illustrere, gikk på å se på mulighetene for at disse landene også kan bygge seg opp og gi noe tilbake i form av en investering med tanke på at det på sikt kan komme en avkastning. Selv om den kan ligge langt frem, selv om vi vet det er risikopreget, må vi utnytte de muligheter som også kan ligge i landet. Vi vet at det ofte er en del, i hvert fall en liten del, av befolkningen som har utdannelse, som har en vilje til å satse. Da må vi bruke det, tørre å gjøre det og ikke bare tenke på bistand og på tradisjonelle virkemidler i forhold til å endre situasjonen i disse landene.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Erna Solberg (H) [10:50:25]: Dette er en enstemmig innstilling, som i store trekk minner ministeren på hva de vesentligste målsettingene for norsk bistandspolitikk og norsk utviklingspolitikk er. Når en enstemmig utenrikskomite føler behov for å gjøre det, er det nok fordi utviklingsministeren i sin redegjørelse ikke gav inntrykk av å ha tatt inn over seg hva et nesten enstemmig storting for

ganske få år siden sa om hva hovedprioritetene var. Så kan man tro at det var fordi man var mest opptatt av å fortelle om hva som var nytt, hva som var endret, og de nye politikkområdene, eller det kan være uttrykk for at man faktisk nedprioriterer noe som Stortinget før har sagt har vært viktig.

Jeg mener det er veldig betimelig av det brede flertallet på Stortinget å minne utviklingsministeren om dette. Jeg oppfatter at Regjeringen endrer prioriteringer i forhold til både det Stortinget har vedtatt tidligere gjennom behandlingen av stortingsmeldingen om utviklingspolitikken, og det Stortinget også har gitt uttrykk for gjennom gjentatte budsjettbehandlinger i denne perioden, nemlig at kampen mot fattigdom og gjennomføringen av millenniumsmålene er målet for utviklingspolitikken i Norge. Det er de langsiktige målene som må være styrende for hva vi driver med.

Så var redegjørelsen anekdotepreget. Det er morsomt, men det betyr ikke at anekdotene er riktige. Jeg har lyst til å si at de kan tolkes på mange forskjellige måter.

Jeg merket meg at statsråden bl.a. brukte Zambia og Kenneth Kaunda som målestokk på at det store problemet i Zambia var kobber, og det var grunnen til Zambias problem. Nei, det var dårlig politikk som var problemet i Zambia. Jeg var i Zambia i 1992, den gangen Kenneth Kaunda hadde mistet makten. På det tidspunktet reiste bønder i Zambia med avlingen sin til Kongo-Brazzaville og fikk solgt den for fem ganger så mye som de fikk i Zambia, som var et betydelig rikere land. Hvorfor? Det var fordi ettpartistaten og den afrikanske sosialismen hadde sørget for at bøndene fikk så lite betalt at de rett og slett ikke tjente penger på å dyrke for salg på eget marked. Da er det dårlig politikk, og det er hjemlandets politikere som skaper problemet, ikke kobberet i seg selv.

Så kan vi si at det kan være at de trenger å lære av oss. Nei, de trenger det vi *har*. Vi har demokrati, vi har flerpartisystem, vi har Cheques and Balances, vi har rettsstat, og vi har menneskerettigheter, som gjør at dårlige politikere taper makten. Det har vært mangelen i veldig mange afrikanske land. Det verste er at mange av våre hovedbistandsland på 1970- og 1980-tallet er blant dem, hvor særlig norsk venstreside stod og applauderte en politikk som de aldri ville gjennomført i Norge. Norske bønder ville aldri akseptert at Senterpartiet ikke hadde betalt dem for produksjonen deres. Men det er mye Norsk Utviklingshjelps bistand gjennom å støtte opp under regimer hvor man hadde afrikansk sosialisme i Afrika, som har gjort at man ikke har fått til utviklingen i bunnen.

Det å bruke de vanlige markedsøkonomiske mekanismene gjorde man ikke, fordi man trodde man skulle være eksperiment for noe helt annet. Derfor er det fortsatt slik at et av hovedproblemene i mange land er og har vært dårlig politikk. Det finnes én måte å gjøre noe med det på, og det er konsekvent – gjennomført – å støtte opp under flerpartisystemer, demokrati, Cheques and Balances, fordi det er det eneste som i det lange løp nytter. Det er faktisk bedre enn at vi tror at vi med kirurgiske angrep skal fjerne diktatorer på ulike måter. Det blir vanskelig og som oftest en hengemyr for de fleste land som forsøker seg på det.

Så er det bra å vise handlekraft. Men utviklingsministeren må ikke glemme at de føringer som Stortinget har lagt gjennom demokratiske vedtak i denne salen, faktisk også gjelder utenfor denne salen. Når vi har sagt at vi skal prioritere utdanning, når vi har sagt at vi skal prioritere helse, når vi har sagt at det er fattigdomsbekjempelsen i Afrika som skal være i fokus, ja, så har Stortinget ment det. Jeg føler ikke at Regjeringen nødvendigvis følger det opp. Det er heller ikke slik, når utviklingsministeren sier at det er et godt uttrykk for endringer i norsk utviklingspolitikk å opprette nye ambassadkontorer i Bolivia, i Øst-Timor og i Burundi, at det nødvendigvis er eksempler på hva vi synes er det viktigste. Jeg synes f.eks. at det står i sterk kontrast til at vi ikke beholder nærheten til alliansepartnerne våre når det gjelder andre administrative kontorer som f.eks. i Minneapolis i USA og Edinburgh i Skottland, som man nå ikke har råd til å opprettholde.

Når Erik Solheim velger å endre kurs i utviklingspolitikken og satse mer på Olje for utvikling i regimer i Sør-Amerika, velger han altså å prioritere ned andre viktige deler av norsk utviklingspolitikk. Jeg synes utviklingsministeren burde være klarere når han snakker om at han tar politiske valg, og er stolt av det, og om hvordan disse nye satsingene samsvarer og påvirker de øvrige målene i utviklingspolitikken. Det var det vi ikke hørte noe om. Han sa det var ny politikk, men han sa ikke hvordan det påvirket det som hadde vært de felles målene tidligere.

Vi er enig i at en regjering og en utenriksminister og en utviklingsminister må ha handlingsrom fordi verden ikke står stille. Det kan gi gevinst å ha mulighet til å omdisponere midler raskt når man ser konflikter og kriser. Men gjennomføringen av utviklingspolitikken, særlig den langsiktige bistanden, er avhengig av så mange aktører at en minister ikke kan sjonglere fritt med vedtatte mål og planer. For denne regjeringen synes det nesten å være en dyd at Norge skal kunne flytte på midler i hundremillionersklassen nesten over natten. Det gjør det også vanskeligere å føre kontroll med pengebruken. Uten langsiktige føringer for utviklingspolitikken blir det begrensede muligheter for Stortinget, og dermed det norske folk, til å kontrollere pengebruken – for å se både om det er korrupsjon, og om vi bruker pengene effektivt. Målet for bruk av langsiktige bistandspenger er å skape utvikling og sørge for at land kan bære seg selv fremover, ikke bare å se at pengene blir brukt. Vi vil derfor signalisere at det er behov for å gi Regjeringen en aldri så liten korreks. Vi burde få en melding til Stortinget om de endringene Regjeringen gjennomfører, og hvordan de påvirker helheten i utviklingspolitikken.

Det er slik at vi er på vei til å nå en del av millenniumsmålene våre. Ja, på verdensbasis når vi kanskje det målet som dreier seg om å gjøre noe med den absolutte fattigdommen og å halvere den i løpet av denne perioden. Det skjer gjennom den økonomiske veksten man har i Asia og andre mellominntektsland, som løfter fattige ut av fattigdommen gjennom å skape arbeidsplasser og vekst, og gjennom å delta i den internasjonale handelen.

De landene som fortsatt henger igjen, er landene i Afrika, som ikke har fått til utviklingen ennå, og så er det

land i Latin-Amerika som har et fordelingspolitisk problem, men som ikke mangler utvikling og penger. Da er spørsmålet: Er målet for vår utviklingspolitikk å gå inn i Latin-Amerikas fordelingspolitiske problem, eller er det å skape utvikling i Afrika, slik at land i det hele tatt kan bære seg selv fremover? Jeg mener det siste. Jeg antar at Solheim kommer til å svare at han mener det er vårt ansvar å gå inn i det fordelingspolitiske problemet i Latin-Amerika.

Komiteen får nå også signaler fra mange som står utenfor vår egen politiske diskusjon, om at denne regjeringen ikke bør kunne trylle med pengene, og at nye satsinger må vurderes opp mot de gamle. Det er mange i bistandsmiljøet nå som ytrer usikkerhet med hensyn til om ikke prioriteringene som Regjeringen gjør, går på bekostning av de grunnleggende, langsiktige målene som tidligere er satt for norsk bistand. Det er bra at vi vet hva man prioriterer opp, men det burde være viktig å være like åpen om hva man i så fall prioriterer ned, og hvilke retningslinjer det blir for alle de andre aktørene som jobber med dette.

For oss i Høyre er det viktig at Norge fortsetter arbeidet med å bekjempe fattigdom i verden. Vi mener det skal være målrettet innsats på tre områder. Det ene er selvfølgelig det som dreier seg om akutt nød, det som følger av sykdom, sult, mangel på rent vann og grunnleggende helsetjenester, og det er å sørge for at verden blir bedre å leve i på det rent mellommenneskelige og menneskelige plan, noe som er nødvendig.

For det andre, og det mener vi er viktig, får vi ikke til en langsiktig utvikling uten at vi bygger stabile styresett og demokrati rundt omkring i landene. Da må man bekjempe korrupsjon. Vi må stille klare krav til samarbeidspartnere. Vi må fremme demokrati og menneskerettigheter alle steder hvor Norge er involvert i bistands- og utviklingshjelp.

For det tredje er det helt nødvendig å bidra til at langt flere land får ta del i den globale markedsøkonomien og får mulighet til å selge sine varer på det åpne markedet under rettferdige, anstendige vilkår. Det er det som har løftet flest mennesker ut av fattigdom og inn i en bedre verden, og som har bidratt til at vi har bekjempet den alvorligste fattigdommen rundt omkring.

Direktøren i Verdensbanken, Zoellick, uttalte i fjor at vi ikke må la «the bottom billion» i stikken. Jeg er helt enig i det. Derfor er det så viktig at kampen mot konflikter, diskriminering og korrupsjon ikke stanser, og derfor er det så viktig at vi fortsetter å ha en kamp for eiendomsrett, rettsstatsprinsipper og gode styresett. Det er rammen for at vi skal kunne få til den grunnleggende utviklingen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marit Nybakk (A) [11:01:04]: Representanten Erna Solberg er opptatt av kontinuitet i utviklingspolitikken, men partiet Høyre er vel neppe det partiet i denne salen som har representert kontinuitet. De kom inn i bistandsfolden først under Bondevik II-regjeringen og hoppet så av igjen for inneværende års budsjett. Da Høyre la fram

(Nybakk)

sitt alternative budsjett i fjor, skrev Kristelig Folkepartis daværende nestleder Knut Arild Hareide i en pressemelding bl.a.:

«Høyres forslag er et langt steg i feil retning, bort fra målet. Å fjerne en halv milliard kroner fra bistandsforslaget for 2007, er et retningsskifte.»

Representanten Dagfinn Høybråten var enda krassere i budsjettdebatten og var «meget skuffet», som var et uttrykk han brukte. Han sa:

«Det som er det nye, er at Høyre bryter en ubrutt rekke av budsjetter hvor man år om annet har lagt vekt på å trappe opp innsatsen i forhold til det Norge tjener hvert år.»

Det alternative budsjettet til Høyre legges fram kl. 13 i dag, men hvordan vil Høyre sikre en kontinuitet, og hvordan vil de samarbeide med sine tidligere regjeringspartier?

Erna Solberg (H) [11:02:22]: I fjor økte vi bistanden i forhold til året før. Vi økte den ikke så mye som andre partier i denne salen gjorde, men den kontinuiteten Høyre har hatt i alle år når det gjelder bistand, er at vi er opptatt av innhold. Vi er opptatt av kvalitet, og vi er opptatt av å sørge for å få resultater. Vi har ment at 1 pst.-fokuset har ridd norsk politikk som en mare, fordi man ikke er opptatt av hvilke resultater man får, bare av hvor mye penger man har. Jeg synes at det burde vært grunnlag for å gå mer kritisk inn og svare på: Hvilke resultater får vi av disse pengene?

Hele historien fra Afrika på 1970- og 1980-tallet er jo at vi bidrog ikke til noen langsiktig utvikling i disse landene. Det ble negativ effekt av bistanden i våre største samarbeidsland. Vi var veldig opptatt av hvor mye vi gav, men politikken i disse landene var feil. Man gjorde ikke det vi ville gjort i Norge, nemlig å sørge for et lite minimum av markedsøkonomi, slik at bønder f.eks. fikk betalt for produktene sine, slik at de var interessert i å investere på nytt igjen. Det ble ikke gjennomført som politikk. Vi er veldig forutsigbare.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Ågot Valle (SV) [11:04:02]: De fleste partiene er enig i at Norge skal gi 1 pst. av bruttonasjonalinntekten i utviklingshjelp. Dette er bl.a. for å nå tusenårsmåla. Det er altså stor enighet om utviklingspolitikken, noe ikke minst Marit Nybakk gjorde rede for i sitt innlegg.

Jeg vil i mitt innlegg snakke mest om makt, fordi verdens fattigdom skyldes ikke bare det, men i stor grad internasjonale maktstrukturer. Målet med utviklingspolitikken må derfor være å endre disse maktstrukturene. Alt vi gjør i forhold til utviklingsland må være å ta parti for de fattige og for de undertrykte. Det er ikke bare bistanden som derfor må være fattigdomsrettet, handelspolitikken vår må også være det. Det samme må vår politikk overfor Verdensbanken være.

Hver gang vi opptrer i internasjonale fora, må vi handle på en slik måte at det er til fordel for de fattige. Norge – er min påstand – er nå mer på de fattiges side, og utvik-

lingsministeren fortjener sin del av æren for det. På viktige områder ligger Norge et hestehode foran. Et eksempel er gjeldslette. Ikke bare har vi fjernet en skamplett fra vår egen historie, vi har også lettet gjeldsbyrden for land som tok opp lån vi gav dem for å løse våre, ikke deres, problemer. Ikke minst ved å gjøre det, kan vi være et eksempel til etterfølgelse og utfordre andre aktører til å se på sitt eget kreditoransvar. Og Norge fortsetter med å gjøre det.

Statsråden tok i sin redegjørelse opp Gribbefondene. Gribbene er personer og selskaper som kjøper opp et utviklingslands gjeld for en billig penge og så saksøker utviklingslandet for å drive inn gjelda. Et eksempel er rettsaken mellom Donegal International Limited og Zambia. I vår bestemte en domstol i London at Zambia måtte betale over 93 mill. til Donegal International. Grunnen var at Donegal hadde tatt over gjeld fra den rumenske regjeringa. Den hadde Donegal betalt mindre enn 24 mill. kr for. Gribbene går etter land som har fått, eller vil slette, gjeld. Det anslås at land som har fått gjeldslette, allerede har måttet betale mer enn 6 milliarder til slike gribbefond.

Betegnelsen gribbefond er egentlig en fornærmelse mot gribbene, for de er tross alt nyttige. Det er altså ikke disse fondene. I framtida må vi ikke bare slette gjeld, men vi må også hindre at slike fond profiterer på at fattige land har blitt kvitt deler av gjelda si.

Regjeringa har frontet kampen mot skatteparadiser. Ifølge Eva Joly er det første gang en vestlig regjering erklærer krig mot skatteparadiser. Tax Justice Network påviser et globalt skattejuks som er katastrofalt for de fattigste landa, som går glipp av 3 000 milliarder kr hvert år i tapte skatteinntekter på grunn av skatteunndragelser og skattekonkurranse. Det er ti ganger det totale bistandsbudsjettet i verden. Hvem beriker seg? Både den politiske og økonomiske eliten og de transnasjonale selskapene. Nigerias økokrim er bygd opp med norsk støtte. I løpet av tre år har Nigerias økokrim fått 120 saker for retten, fått 2000 dommer og inndratt 5 milliarder kr knyttet til korrupsjon. Korrupsjon hadde ikke gått an dersom det ikke hadde vært noen steder å gjemme vekk pengene. Det er derfor en offensiv mot skatteparadiser er så viktig. Samtidig må vi være klare i våre krav overfor norske selskap som investerer i utviklingsland. Ansvar for korrupsjon ligger faktisk på begge sider. Mo Ibrahim sa på konferansen «Nye bilder av Afrika» her i Oslo for litt tid siden: Ikke betal bestikklser! Det trengs to til å danse tango!

Internasjonal handel er ikke bare utveksling av goder over landegrensene. Det er også utøvelse av makt. Enhver som har vært på internasjonale forhandlinger, har sett maktstrukturene i konferansesalen og i møterommene, og hvem det er som møtes rundt forhandlingsbordene. Skal vi bidra til en rettferdig verden, får det konsekvenser for hvilke bord vi sitter ved, og hvem vi sitter sammen med. En viktig endring etter regjeringsskiftet er at Norge i større grad har vært på parti med utviklingsland.

Mange land i verden står overfor samme situasjon som Norge gjorde for hundre år siden. De trenger både internasjonale investeringer og frihet til å bestemme sin egen økonomiske politikk. For hundre år siden valgte vi å lage

konsesjonslover som gav ekstra fordeler til vår egen industri. Norge valgte å sikre at vannkrafta skulle være folkets eiendom. I dagens språkbruk valgte vi en økonomisk politikk som diskriminerte mellom norsk og utenlandsk næringsliv. Utviklingslandene må, dersom de vil, få samme frihet til å bestemme sin egen politikk som Norge hadde for hundre år siden. De må få muligheten gjennom både utviklingshjelp og handelspolitikk til å ha verktøy i kassen.

Statsråden understreket i sin redegjørelse det absurde i at USA skal peke ut sjefen for Verdensbanken, og at noen få europeiske land peker ut sjefen for Det internasjonale pengefondet. Utnevnelser på grunnlag av pass internasjonalt minner mye om partibokutnevnelser i mange land. I tillegg viser det hvordan makt er fordelt i to av de viktigste internasjonale organisasjonene vi har. Det er derfor gledelig at Norge vil få slutt på det vestlige hegemoniet neste gang det skal velges en sjef for Verdensbanken. Dette handler også om utviklingspolitikk.

Statsråden viste i sin redegjørelse til en studie om i hvilken grad Verdensbanken stiller krav om privatisering. Studiet viste at det har vært en nedgang i slike krav. Likevel forekommer det ennå, noe følgende eksempel fra Afghanistan viser: Det europeiske gjelds- og utviklingsnettverket, Eurodad, beskriver i en rapport fra november hva Verdensbanken gjør i Afghanistan. Det er mange ting å være bekymret for i Afghanistan. Størrelsen på offentlig sektor er neppe den største. Likevel arbeider Verdensbanken for å privatisere mer enn femti statlige selskaper i løpet av to år. Disse selskapene har i dag omtrent 25 000 ansatte. 15 000 av disse kan bli overflødige som en følge av privatiseringen.

Jeg har også en annen fortelling fra Afghanistan: Det er at Den Nationale Scene i Bergen i samarbeid med Kabul Teater og med støtte fra Norge gjenoppbygger teateret og dermed demokrati fra scenekanten. For kultursamarbeid med utviklingsland er demokratibyggning og nasjonsbygging. Det gir folk opplevelser, mestring, utfordringer og erfaringer. Dette er god utviklingshjelp, både i Kabul og i Ramallah, der vi er med på å bygge opp et kunstakademi.

Menneskeskapte klimaendringer rammer de aller fattigste. Mange av dem bor utsatt til. Et eksempel er verdens største delta der elvene Ganges og Brahmaputra møtes. Mange av dem er fattige, og de er utsatt for flom og høyere vannstand. Klimatiltak er derfor helt nødvendig, også i utviklingspolitikken. En ting Norge vil gjøre, er å ta vare på regnskogen og biologisk mangfold. Ved å ta vare på regnskogen hjelper vi også urfolk i utviklingsland.

Det har kommet opp spørsmål som dette i media i det siste: Skal satsing på klima komme på bekostning av fattigdomsbekjempelse? Mitt svar er klinkende klart: Nei! Klimatiltak i utviklingspolitikken er ikke til for at vi skal kjøpe oss fri på bekostning av de fattigste. De er heller ikke til for å sikre Norge strategiske interesser. Klimatiltak er til for å unngå menneskeskapte klimaendringer, endringer som først rammer de aller fattigste. Som UNEP peker på: Det er ikke mulig å nå tusenårsmåla uten klimatiltak, uten å gjøre noe med de menneskeskapte klimaend-

ringene. Jeg vil også legge til at fredsbygging i land som er i krig, også er viktig i dette arbeidet. Ikke minst viser erfaringene fra Afrika det.

Verden når heller ikke tusenårsmåla uten en bevisst satsing for å bedre kvinners og jenters situasjon. Det handler om å styrke kvinners politiske og økonomiske deltakelse, en tøff kamp mot vold mot kvinner og jenter og for deres seksuelle og reproduktive helse og rettigheter, og å integrere kvinne- og jenteperspektivet i helse og utdanning. Hvordan vi kan få det til, vil Stortinget kunne se på når den bebudede stortingsmeldinga om kvinner og utvikling blir lagt fram. Jeg vil understreke at jeg er glad for at vi har en utviklingsminister som har dette som ett av hovedmåla i utviklingspolitikken.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Morten Høglund (FrP) [11:14:13]: Venstresiden har lang erfaring i å angripe finansinstitusjoner, som Verdensbanken, og det som mange av oss mener kan bygge nettopp en ny fremtid: kapitalisme og markedsøkonomi. Så sier man at det er maktstrukturene i mange av disse organisasjonene som er et problem for de fattige. Det skal vi ta på alvor. Det skal vi diskutere.

Jeg skal ikke angripe absolutt alt som ble sagt i representanten Valles innlegg, men er ikke makten til udugelige ledere, f.eks. despoter i Afrika, et langt alvorligere problem enn at Verdens handelsorganisasjon ikke nødvendigvis er idealet for et demokrati? Det blir vel et mye mer bagatellmessig problem enn det å få gjort noe med korrupt styresett i Afrika.

Ågot Valle (SV) [11:15:22]: Jeg mener at jeg var ganske grundig inne på kampen mot korrupsjon, nødvendigheten av å se på skatteparadiser, og det å styrke de enkelte landas kamp mot korrupsjon, slik det er påvist at det er skjedd i Nigeria.

Jeg kan også nevne at det å styrke det sivile samfunn er fryktelig viktig i demokratioppbygginga. Historia viser jo også at det mye er bygginga av det sivile samfunn som har gjort at vi har fått det demokratiet vi har. Derfor er det viktig å bygge opp og støtte frie medier, støtte det sivile samfunn i utviklingsland, slik at de sjøl kan ta opp kampen.

Så er det viktig at vi hele tida har oppmerksomheten rettet mot f.eks. Verdensbanken, som har krevd privatisering for at fattige land skal kunne få lån. Jeg viste jo til et eksempel på hva en gjør i Afghanistan. Det er viktig å trekke fram slike eksempler. Det har noe med hvilke muligheter en har til å løse fattigdom på.

Erna Solberg (H) [11:16:43]: Alle sider av bistand er komplisert og vanskelig. Jeg synes av og til at SV gir uttrykk for veldig lett tenkning.

Det er f.eks. slik at når Verdensbanken ber regjeringer i enkelte land om å strukturere pengene sine, vil venstresiden i Norge kritisere det og si at det er en privatisering, og at dette har de ikke råd til. Samtidig vet vi at i de samme landene får offentlig ansatte kanskje bare betaling for

det som vil være 14 dagers arbeid, og det skal de få sin egen familie til å leve av. Det gir grunnlag for korrupsjon.

Det finnes noen sammenhenger i politikken som jeg synes SV gjør veldig enkle. Jeg husker Mosambiks finansminister på 1990-tallet. Han fikk sterk kritikk for at han økte offentlig ansattes lønn og samtidig privatiserte noe. Han sa: Det er slik at når dere sier at vi skal bekjempe korrupsjon, betyr det at de som jobber for meg, faktisk må ha lønn slik at familien kan overleve. Hvis ikke, kommer de til å ta seg betalt for å gi tillatelser. Ser ikke SV at det er noe av det som f.eks. Verdensbanken påpeker når de sier at man må restrukturere økonomien i enkelte land?

Ågot Valle (SV) [11:17:56]: At offentlige ansatte skal kunne ha en lønn å leve av, handler jo også om fattigdomsbekjempelse. Jeg sier ikke et øyeblikk at bistandspolitikk er lett. Det er komplisert. Det som er viktig, det som vi har påpekt, og det jeg ser at vi har fått en endring på i Verdensbanken, er at de krever privatisering som en betingelse for at land skal få lån til å komme seg videre i egen utvikling. Det er kravet om privatisering som blir så galt. Det vi samtidig peker på, er at skal land komme seg ut av fattigdom og få utvikle seg, må de få lov til å velge sin egen veg, slik Norge gjorde for hundre år siden da vi var et fattig land. De må kunne få ha råderett over egne ressurser og bestemme den politiske vegen. Da kan det godt være at de velger privatisering, ser at det er et godt virkemiddel, men det må ikke komme som et ensidig krav fra en mektig struktur utenfor.

Dagfinn Høybråten (KrF) [11:19:11]: Representanten Valle gjorde i sitt innlegg et stort nummer av at denne regjeringen står mer på de fattiges side enn tidligere regjeringer. Hun markerte prisverdig nok veldig klart at klimatilstand ikke skal gå på bekostning av de fattige. I så måte er hun vel på linje med bistandsorganisasjonene når de advarer mot at det kan komme til å skje, men de får beskjed av statsråden i Dagbladet i dag om at de tuller.

Mitt spørsmål er knyttet til et alvorlig brev som utenrikskomiteens medlemmer fikk fra Redd Barna for to dager siden. Redd Barna peker på negative konsekvenser av endrede norske prioriteringer i bistandspolitikken. De skriver:

«For det første blir utviklingssamarbeidet tilpasset norske interesser og kvalifikasjoner, og etter vår mening ikke etter behovene i mottakerlandene. For det andre erfarer vi at det er blitt slik at vi må kalle utdanningsarbeid for noe annet enn utdanning for å utløse pengestøtte fra Norge.»

Mitt spørsmål til representanten Valle: Er dette et uttrykk for at Regjeringen prioriterer de fattige mer? Eller er det et uttrykk for at bistandsorganisasjonene tuller?

Ågot Valle (SV) [11:20:22]: Vi skal alltid lytte til hva bistandsorganisasjoner og bevegelser som er opptatt av solidaritet, sier til oss. Når jeg påpeker at vi står mer på de fattiges side, er det fordi vi slettet den gjelda som alle andre har kalt ganske skammelig, men ikke gjort noe med, at

vi har gjort noe med krava våre til Verdens handelsorganisasjon, og at vi også har endret politikken overfor Verdensbanken. Det er klinkende klart at skal vi nå tusenårs-målet, må vi satse både på utdanning og på det å gjøre noe med de menneskeskapte klimaendringene, som faktisk ødelegger for de fattige. Her har vi kompetanse som vi kan tilby i utviklingsarbeidet, men det er ikke noe krav om at en f.eks. skal benytte norske interesser. Det er et tilbud.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

Alf Ivar Samuelsen (Sp) [11:21:55]: Først vil jeg takke utviklingsministeren for hans åpne redegjørelse og involvering av Stortinget fram mot forberedelsen av den varslede stortingsmelding om norsk utviklingspolitikk. Det har gitt rom for at Stortinget kan gi innspill og støtte til arbeidet som Regjeringen og utviklingsministeren gjør i utviklingspolitikken. Jeg synes det er en styrke at det er såpass stor enighet i Stortinget om utviklingspolitikken og støtte til en erfarings- og kunnskapsbasert utviklingspolitikk.

For Senterpartiet er det avgjørende at den retningen som norsk utviklingspolitikk har basert seg på, er at det er utviklingslandene selv som sitter i førersetet. Samtidig har Norge spesielle fortrinn og forutsetninger når det gjelder hvordan en kan skape utvikling fra å være et fattig jordbruks- og fiskerisamfunn til å bli en industrinasjon og velferdsstat. Dermed kan vi også bidra til å snu en utviklingspolitikk fra å være mindre veldedighetsbasert til å bidra til å legge forholdene til rette på landets egne premiser.

Den nordiske modellen har blitt nesten motebegrep i den internasjonale utviklingsdebatt. Den nordiske modellens byggesteiner er samfunnsaktørene og deres organisasjoner. Det er en konsensusmodell, hvor resultatet er kommet fram etter harde dragkamper mellom ulike aktører, fagforeninger, matprodusenter, miljøorganisasjoner, kvinnefrigjøringsgrupper, næringsaktører og kapitaleiere. Det er balansen mellom disse aktørene, dialogen og forhandlingene som er kjernen i det som har blitt et lovverk som har som formål å utjevne Norges og de nordiske landenes ressurser, velferd og velstand.

Videre er det nordiske ordet ombudsmann blitt internasjonalt. Jeg vil se det som en integrert del av den nordiske modellen. Det er et symbol på hvordan den nordiske modellen også har skapt mekanismer for at de svakeste skal bli hørt.

Utviklingsministeren varslet at samtidig med at den utviklingspolitikken som det er stor grad av enighet om i samfunnet og i Stortinget, videreføres med uforminset styrke, jobbes det nå også aktivt med modeller for å kunne overføre norske og nordiske erfaringer til land som måtte ønske det. Den norske modellen for å styrke det sivile samfunnet og næringsaktørene på arbeidstaker- og på leverandørsiden og spesielt sikre at en ny, nasjonal næringsvirksomhet og næringsklynger kan vokse fram, er og må være en integrert del av en slik satsing.

Så har vi hørt i debatten i dag at utviklingspolitikken har vært preget av veldedighet. Det kan medføre riktighet,

men la meg få lov til å bruke noen eksempler som viser at vi jobber med andre kriterier, og at vi lykkes.

I f.eks. Namibia har vi vært med på å bygge opp en fiskerinasjon, en nasjon som har rike ressurser på den marine siden, men som ikke har hatt nytte av det for sin egen nasjon og ikke har hatt kontroll. Der har vi vært med på å bygge opp et kontrollverk, en fiskeriforvaltning. Vi har vært med på å bygge opp en foredlingsindustri, og resultatet er at nå sitter landet igjen med en inntekt på 4,5 milliarder kr, og 30 000–40 000 mennesker er i arbeid nettopp på dette området. Det er interessant at politikere fra Namibia klart og tydelig uttrykker glede over det som har skjedd, men ber oss være med på å bidra til å utvikle akvakulturen på lignende måte.

Den samme erfaringen har vi fra Angola, der Statoil-Hydro har brukt norsk regelverk, norsk miljøteknologi og norsk sikkerhetsstandard, og har vært med på å utvikle oljesektoren der. Det er eksempel på at vi har vært med på å gi et land råderett over egne ressurser og mulighet for utvikling på den sosiale siden. Det er også interessant å legge merke til at i et møte i Angola sa den angolanske utenriksministeren at den store bekymringen sett fra angolansk side var økonomisk nykolonialisme, som tungt la en klam hand over utviklingen i en rekke land.

Interessant er det også at vi nettopp har hatt en samtale med Ecuadors kystminister, som ønsket å sette seg inn i norsk fiskerilovgivning og ressursforvaltning nettopp for å se på muligheten for å overføre norsk erfaring til Ecuador, tilpasset landets egne forhold.

Vi har hørt at kampen mot fattigdom er det bred enighet om, og det er et prioritert område. Men la meg få lov til å peke på at det også er viktig å bekjempe sult. Gledelig er det derfor at det er stor enighet om og støtte til handlingsplan for jordbruk i bistandsarbeidet.

Jeg har hørt sagt at Norge ikke har erfaring med jordbruk som er relevant for utviklingsland. Dette utsagnet er knapt beskrivende for de virkelige forhold, og jeg synes igjen den norske modellen kan brukes i den sammenheng. Gjennom en organisering av småprodusenter, etablering av samvirkeformer som har styrket pris og forutsigbarhet for produsentene, og bearbeiding av råvarer og verdiskapning i distriktene har våre bønder fått en forhandlingsmakt som få andre i verden har. Det har vært med på å gi oss en matvaresikkerhet som vi i dag kanskje tar som en selvfølge. I land der 70–90 pst. av befolkningen er avhengig av lokal jordbruksproduksjon og bosatt i landdistrikt i de fattigste land i verden, burde vi kunne bidra både med erfaringer og løsninger som kan gi dem innflytelse og egen myndighet.

Verden står overfor nye utfordringer, med raske endringer i klima, tørke og flom. Regjeringens miljøatsing og satsing på Afrika vil og må bidra til å styrke produsentenes evne til å mestre klimaendringene, sikre matproduksjonen og bevare de genetiske ressursene. Norske erfaringer med tøffe klimavilkår og begrensede ressurser til å dyrke mat på, er relevante også i utviklingsland. Samarbeid mellom aktørene på tvers av landegrenser mellom nord og sør kan bli en fordel for matvaresikkerheten på jorda og de utfordringene som et endret klima gir.

S o l v e i g H o r n e hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Ingen har bedt om ordet til replikk.

Anne Margrethe Larsen (V) [11:31:00]: Den rød-grønne regjeringen følger opp mange av hovedpunktene i utviklingspolitikken trukket opp av Bondevik II-regjeringen. Jeg tenker her på St.meld. nr. 35 for 2003–2004, Felles kamp mot fattigdom. Dette er en helhetlig ramme om utviklingspolitikken med fokus på tusenårsmålene, fattigdomsorientering, mottakerorientering, givervekoordinering og en rettighetsbasert utvikling. Meldingen fikk en bred oppslutning her i Stortinget. Jeg mener at hovedmomentene i den fortsatt står godt, og at det ikke er behov for en helt ny utviklingspolitikk.

I utviklingsministerens redegjørelse 8. juni framholdt statsråden at Regjeringen ville være dristig i utviklingspolitikken og tørre mer. Det synes jeg i utgangspunktet er en fin innstilling å ha. Jeg er imidlertid noe skeptisk, fordi dette profileringsbehovet kanskje kan bidra til å forvitte noe av det felles grunnlaget som utviklingspolitikken bygger på.

På flere punkter ser vi at de rød-grønne går litt sine egne veier: Tusenårsmålene ble f.eks. nesten ikke nevnt i denne redegjørelsen. Jeg stiller meg derfor fullt og helt bak fellesmerknader som trekker Regjeringens oppmerksomhet tilbake til tusenårsmålene. De utgjør et bredt omforent grunnlag for utviklingspolitikk, ikke bare i Norge, men også på global basis. Videre viser de seg å ha en betydelig mobiliserende effekt hos både givere og mottakere. De setter dessuten fokus på de store utfordringer som barnedødelighet, mødredødelighet, feilernæring, utdanning, likestilling og kvinners situasjon og hiv/aidsrammede. Vi må dessverre være realistiske og innse at ikke alle målene knyttet til disse områdene synes å bli nådd. Jeg mener imidlertid at et rikt land som Norge må gjøre sin del for å opprettholde fokus og momentum i forhold til tusenårsmålene.

Videre synes Regjeringen å ha et noe svakere fokus på fattigdom enn den forrige. Satsingen på Latin-Amerika er et uttrykk for dette, da samarbeidslandene der er mellominntektsland. Også satsingen på Olje for utvikling bidrar noe til å svekke fattigdomsorienteringen, for her er det oljeforekomster og ikke fattigdom som er kriteriet Regjeringen styrer etter. Et annet problematisk forhold er at det i satsingen på Olje for utvikling kan bli vanskelig å skille mellom bistand og fremme av norske næringsinteresser.

Jeg har også lyst til å si noen ord om ønsket om å konsentrere den norske bistandsinnsatsen. Utviklingsministeren påpekte i sin redegjørelse at Norge ikke skal bli et «mini-FN» som engasjerer seg overalt. Under den rød-grønne regjeringen har det imidlertid skjedd en ytterligere spredning av bistanden, både tematisk og geografisk. Ingen gamle innsatsområder er blitt vesentlig prioritert ned, mens nye er blitt prioritert opp. Jeg har allerede omtalt Latin-Amerika og Olje for utvikling, og kan i tillegg nevne klimasatsingen. I 2006 ble det gitt norsk bistand til 116 land i en eller annen form, noe som kanskje er for mye. Å

spre seg så tynt utover vil kunne gå på bekostning av effektiviteten til bistanden.

Jeg har merket meg utviklingsministerens svar til kritikken om at Regjeringen politiserer bistanden. I redegjørelsen framholder han at han imøteser denne kritikken med stolthet, fordi «politikk er det vesentligste i all bistand.» Jeg er langt på vei enig i det. Samtidig er det grunn til å advare mot politiseringen av bistanden, som har tiltatt noe under denne regjeringen. Et erklært mål for norsk bistand, som de fleste stiller seg bak, er at den skal være mottakerorientert. Utviklingslandene skal selv styre og eie sin utvikling. Den skal ikke styres fra giverland som Norge, som lett kan falle for fristelsen til å presse gjennom sine egne politiske prioriteringer. Intensjonene kan være de beste, men det overordnede hensynet til mottakerorientering kan fort bli svekket. Venstre går derfor inn for en bistandspolitikk hvor retorikken om mottakerorientering i større grad følges opp i praksis. Mer konkret må samarbeidslandenes mulighet og evne til å foreta egne valg og styre egen utvikling styrkes. Dette forutsetter bl.a. en riktig balanse mellom stat-til-stat-støtte, hvor samarbeidsland skal sitte i førersetet, og den tematiske bistanden, hvor de tematiske prioriteringene er foretatt i Oslo. Venstre vil spesielt peke på budsjettstøtte, som gir samarbeidsland et relativt stort spillerom med hensyn til bruk av bistandsmidler, men også et stort ansvar.

Jeg har lyst til å knytte noen kommentarer til handel. Utviklingsministeren framholdt i sin redegjørelse betydningen av at den pågående WTO-runden, den såkalte Doha-runden, blir en reell utviklingsrunde. Utviklingslandenes interesser må stå i sentrum. I tiden siden redegjørelsen er mulighetene for å dra denne runden i land blitt betydelig svekket. Mye tyder derfor på at tidsperspektivet for runden må kastes flere år inn i framtiden. I mellomtiden vil fattige utviklingsland forbli tapere på det handelspolitiske området. Jeg stiller meg derfor bak Regjeringens forslag om å gi ytterligere 14 utviklingsland null-toll. Samtidig vil jeg understreke at null-toll ikke alltid er nok for å få i gang en handel med fattige utviklingsland. Undersøkelser i Norge viser dette. Selv om Malawi har fått null-toll inn til våre markeder, ser vi ikke dermed flere varer fra Malawi i butikkhyllene.

Jeg mener at vi må gjøre mer for å fremme handel, gitt dens store betydning for utvikling. Jeg stiller meg derfor bak Regjeringens forslag om å øke handelsrelatert faglig bistand. Denne skal sette fattige utviklingsland i stand til å få maksimal nytte av sitt WTO-medlemskap og å trekke flest mulig fordeler av internasjonal handel. Sentrale stikkord her er kapasitetsbygging og økt kompetanse med hensyn til forståelse og bruk av regelverk knyttet til handel.

I tillegg mener jeg det bør satses på mer konkrete tiltak for å fremme import til Norge fra fattige utviklingsland. Venstre har derfor i sitt budsjettforslag foreslått en økning på 5 mill. kr til slike formål.

Når dette er sagt, har jeg lyst til å tilføye at et land som Norge, som er et lite og kresent marked langt borte, neppe utgjør det største handelspotensialet for mange fattige utviklingsland. Det finner de som regel i sine egne regioner, eller i land som Kina og India.

Jeg har merket meg Riksrevisjonens kritikk av norsk bistandsforvaltning for manglende rutiner for kontroll og for dårlig mål- og resultatoppnåelse. Rutinene for rapportering av mistanke om korrupsjon og mislighet er svake. Et problem her er at Regjeringens gode intensjoner om å styrke evaluering og resultatrapportering ikke følges opp med tilstrekkelige ressurser. Det ble i 2006 brukt 12,6 mill. kr på sentral, uavhengig evaluering f.eks. i Norad, mot 20 mill. kr i 2007. Dette er forsvinnende små beløp når man vet at bistandsbudsjettet har vokst til over 22 milliarder kr.

I tillegg til Norads uavhengige evalueringer, som etter anbud settes ut til godkjente og uavhengige faginstitusjoner, kommer gjennomganger foretatt av departement og ambassader. De innfrir ikke de samme strenge OECD/DAC-krav til uavhengighet. Jeg mener at de uavhengige evalueringene er viktige for å kunne sikre en høy kvalitet på bistanden. Videre stiller jeg meg bak kravet om skjerpede rutiner og prosedyrer ved mistanke om mislighold og korrupsjon innenfor bistanden.

Avslutningsvis vil jeg understreke at for å sikre bred politisk støtte for relativt høye bevilgninger til bistanden i framtiden, er det viktig å etablere et effektivt system for kvalitetssikring. Videre må vi ha gode rutiner og prosedyrer for å rydde opp når det er mistanke om mislighold og korrupsjon. For å kunne framstå med troverdighet i kampen mot korrupsjon, må vi først få orden i eget hus.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marit Nybakk (A) [11:40:20]: Representanten brukte et par begreper som jeg mener det er nødvendig å finne ut hva betyr. Det ene er «politiseringen av bistanden», det andre er «mottakerorientering».

Jeg siterte i mitt innlegg statsråden på følgende: Bistand og humanitær hjelp er viktig, men politikk er viktigere. Med det mener jeg at det å sørge for den indre fordeling i det enkelte land, en internfordeling, faktisk er noe av det viktigste vi gjør. Politisering er noe annet. Men vi har alltid drevet politisering av bistanden. Vi velger ut hvilke land som skal være samarbeidsland, vi velger ut hvem som skal få budsjettstøtte, ut fra en intern fordelingspolitikk, og det er vel – nå må jeg spørre representanten – på mange måter politisering av bistanden?

Det er også slik at budsjettstøtte til Uganda eller Mosambik delvis er øremerket spesielle utviklingsformål. Det betyr at selv om at vi har mottakerorientering, velger vi likevel ut hva vi gir bistand til.

Anne Margrethe Larsen (V) [11:41:37]: Som jeg nevnte i mitt innlegg, er jeg ikke negativ til at det er en politisering av bistanden. Det vil det alltid være, for vi må ha en mening med det vi gjør i bistanden.

Når det gjelder mottakerorientering, brukte jeg det ordet en god del, fordi jeg mener det er grunnleggende viktig i bistandsarbeidet at vi registrerer det mottakerlandet har bruk for, og at det ikke bare er vi i Norge som på en måte skal styre bistanden etter det vi mener og tror er vik-

tig for dette landet. Det må være landene selv som styrer dette.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Statsråd Erik Solheim [11:42:33]: Jeg holdt en redegjørelse til Stortinget om det som var kalt «enkelte utviklingspolitiske spørsmål», og vektla da selvsagt det som er en videreutvikling av politikken, det som er nytt, det som er nye utfordringer, enten fordi vi utvikler ny politikk, eller fordi omstendighetene setter oss i en ny situasjon. Stortinget, med saksordfører Dagfinn Høybråten, har så valgt å vektlegge det som er fellesgods, det som er den grunnleggende forutsetningen for denne politikken. Det er en kombinasjon jeg synes er aldeles utmerket, og saksordførers innlegg demonstrerte jo nettopp den brede enigheten om f.eks. tusenårsmålene som de mål vi streber etter. Og så må vi diskutere hvilken politikk som skal til for å nå de målene. Det er også positivt at Fremskrittspartiet er med på langt mer av dette i dag enn jeg har sett tidligere.

Om saksordføreren velger å bruke uttrykket «holde statsråden i øra», må jeg si at det lever jeg meget godt med. Men jeg kommer til å fortsette å drive debatten på dette området videre. For jeg er også enig med Fremskrittspartiet i at det er en fare for at det blir for mange vedtatte sannheter innenfor bistanden, og en viss uro om hva vi gjør i betydningen kreativ tenkning, nytenkning, er av det gode og ikke av det dårlige.

Vi er fullstendig enige om at tusenårsmålene ligger til grunn for norsk utviklingspolitikk. Men tusenårsmålene kan ikke nås i noe vakuum. Tusenårsmålene viser seg historisk å nås i land i fred – det krever politikk – i land med en sterk stat – det krever politikk – og i land med et sterkt næringsliv som kan skape den økonomiske basisen for å nå tusenårsmålene eller utdanning eller helse – det krever også politikk. Det å bekjempe fattigdom er det selvsagte målet for norsk utviklingspolitikk. Men man bekjemper fattigdom ved hjelp av handelspolitikk, økonomisk politikk, bekjempelse av undertrykkende internasjonale maktstrukturer, som Ågot Valle var inne på, osv. Kort sagt: Alle de grunnleggende målene om fattigdomsbekjempelse og tusenårsmålene krever politikk.

I en debatt hvor det ellers har vært veldig mye jeg er enig i, synes jeg innlegget fra Høyres leder på dette punktet var helt selvmotsigende, for etter først å ha kritisert på en eller annen måte meg og Regjeringen for å vektlegge politikk for mye, kommer hun selv inn på Zambia som et eksempel på hvordan politikk nettopp har ødelagt utviklingen i et land. Eksemplet er meget godt valgt, for beskrivelsen av hvor håpløs politikken var under Kaunda, er jo presis. Det som så Høyres leder ikke nevner, er at som reaksjon på Kaunda, kom Chiluba, hvoretter Verdensbanken, Det internasjonale pengefond, de internasjonale finansinstitusjonene kastet seg over dette, og ved Chilubas hjelp svingte pendelen fra altfor mye stat over til en ekstrem privatisering. Så i dag har Zambia 3–5 pst. av inntektene fra sin store ressurs, kobber, altså i en internasjonal sammenligning en helt ekstremt liten egen gevinst av

det de burde leve av, slik olje er viktig for oss. Denne skiften fra det ekstremt statlige til det ekstremt private har bidratt til å ødelegge Zambia, og hvis du spør zambierne i dag, er nok Kaundas stilling i landet vesentlig sterkere enn Chilubas. Chiluba står for øvrig for retten i hovedstaden Lusaka i disse dager. Men eksemplet er velvalgt og illustrerer mitt grunnleggende poeng, nemlig at politikken er alltid viktigst.

La meg peke på seks politikkområder som er forutsetninger for å nå tusenårsmålene og bekjempe fattigdom:

Det første politikkområdet er miljø. Dette springer ut av alle FNs senere rapporter. Klarer vi ikke å bekjempe klimatrusselen, vil vi heller ikke klare å avskaffe fattigdommen. Verdens fattigste har ikke bidratt til klimautslipp overhodet, men det er de som får de tøffeste konsekvensene av klimautslippene. Blant annet tyder alt på at hele Afrika med unntak av et lite område på østkysten vil bli vesentlig tørrere. Det er det kontinentet, som Alf Ivar Samuelsen og andre var inne på, som altså har hatt en drastisk reduksjon i landbruksproduksjonen i de siste ti årene, mens hele resten av verden har hatt en drastisk økning i landbruksproduksjonen. Der vil det bli tørrere, og de fattigste vil måtte betale prisen. I tillegg kommer at de fattigste landene er de som er minst i stand til å håndtere klimatrusselen. Tenk på hvilket arsenal Arnold Schwarzenegger hadde i California ved brannene der, med helikoptre, frivillige organisasjoner, et sterkt statsapparat osv., og tenk dere hva Sierra Leone har å stille opp med hvis de skulle stå overfor en drastisk naturkatastrofe som følge av klimaendring! Bekjemper vi ikke klimaendringer, klarer vi heller ikke å bekjempe fattigdom, som Dagfinn Høybråten helt riktig var inne på.

For det andre er, som Morten Høglund var inne på, statsbygging helt grunnleggende, og en del regimer bidrar til å trekke sine land ned. Zimbabwe er et utmerket eksempel på det. Jeg tror det er lite realistisk å tenke seg at verdenssamfunnet i noen stor målestokk vil kunne gå inn og erstatte dårlige regimer, men det vi kan gjøre, er å gå inn og hjelpe nye, gode, forhåpningsfulle regimer i en startfase. Og nettopp grunnen til at jeg har engasjert meg sterkt i Latin-Amerika, er at det nå feier en vind, en demokratisk vind – den form for inkluderende samfunn som jeg tror vi alle i denne sal er enige om å ville ha, som er den norske staten i et nøtteskall, hvor bønder, arbeidere, urbefolkning, alle inkluderes i staten – over Latin-Amerika, og mange nye demokratiske regimer kommer til makten. De fortjener en aktiv støtte i en startfase. Bolivia og Ecuador er eksempler på dette. Men dette betyr jo ikke en politikk der jeg og Regjeringen bare støtter venstreorienterte positive regimer. Liberia har nå valgt en ny kvinnelig president. Hun har jobbet i Verdensbanken. Laura Bush og Condoleezza Rice reiste, som eneste gang, tror jeg, til Afrika for å være med på en presidentinnsettelse, nettopp for å støtte henne. Det er mulig de har vært med på en annen, men de ønsket i hvert fall aktivt å støtte Ellen Johnson-Sirleaf da hun kom til makten. Det gjør vi også, fordi hun representerer et håp for Liberia og altså er motstykket til skurkeregimene til Morten Høglund.

Burundi er et annet eksempel på det. De har nå en demokratisk valgt president. For første gang har landet hatt en demokratisk regjering som har sittet i to år. For oss er det jo en selvfølge, for Burundi er det altså for aller første gang. Derfor – igjen – har vi gått inn og gitt støtte til Burundi. Vi kan nødvendigvis ikke klare å avsette alle diktatorene, men vi kan gi støtte til de landene som er håpefulle i en startfase.

For det tredje er sikkerhet selvsagt helt avgjørende hvis man ønsker utvikling. Der vil jeg si at jeg er særlig bekymret for det som nå skjer i Sudan, hvor den helt grunnleggende fredsavtalen mellom nord og sør i landet, undertegnet – som det ble sagt her tidligere i debatten, med Hilde Frafjord Johnsons aktive deltakelse – mellom SPLM og Regjeringen, er i sterk fare. SPLM har trukket seg ut av den nasjonale samlingsregjeringen. De krever løsning på oljerelaterte spørsmål og en god del andre spørsmål, og sammen med det internasjonale samfunn gjør vi nå alt som er i Norges makt for å prøve å få denne avtalen på plass igjen. Hvis vi ikke får det til, vil selvsagt sikkerheten, som er grunnlaget for utviklingen i Sudan, være i fare.

For det fjerde er korrupsjonsbekjempelse helt avgjørende. Her ligger det jo svære penger. Målet vårt er ikke å gi mest mulig bistand, målet vårt er å få til mest mulig utvikling. Hvis korrupte ledere i afrikanske eller andre land sender disse pengene til skatteparadiser, enten det er London eller Sveits eller forskjellige øystater, er jo det fullstendig uakseptabelt, for det drar mer penger ut av land enn vi kommer inn med, og det må bekjempes. Jeg er glad for at Ågot Valle trakk fram hvor viktig det er.

For det femte, og det er kanskje litt mer overraskende: Denne regjeringen har, ærlig talt, vektlagt privat sektor mer enn den forrige regjeringen innen utviklingspolitikken. Jeg er stolt av det. Vi bør ha flere norske private investeringer i Afrika enn det vi i dag har, fordi det bidrar til utvikling. Hvis norsk kjøtt kan komme inn i Uganda, er det flott. Når Rederiforbundet nå begynner å drive opplæring av sjøfolk forhåpentlig i Nigeria og andre steder på vestkysten av Afrika – de er inne med det samme i Brasil – er det strålende. Det kvalifiserer arbeidskraft og skaper arbeidsplasser i fattige land og fortjener vår støtte og vårt samarbeid, ikke på den gammeldagse måten hvor vi skal drive finansiering av norsk eksportindustri, men på den nye måten med et offentlig-privat partnerskap for å få til mer privat investering. Dette burde jo vekke interessen til dem i denne sal som ellers snakker mye om privat sektor.

Så til slutt det kanskje aller viktigste: Oljeprisen er nå 100 dollar fatet. Hvert eneste land fra Mauritania til Angola langs vestkysten av Afrika har enten funnet olje eller regner med å finne olje. Kan de få sin oljeproduksjon riktig, gir det en helt fenomenal mulighet for egen inntjening og finansiering av egen utvikling. La meg illustrere dette med tall: Statsbudsjettet i Tanzania er på 40 milliarder norske kroner, altså mye mindre enn Oslo kommunes budsjett. Bistanden til Tanzania er på 17 milliarder norske kroner, hvorav den norske delen selvsagt er en bitte liten del av det. Et vesentlig oljefunn i Tanzania ville generere, selv for et land som har så store bistandsinntekter, mye

mer i inntekter enn hva bistand kan gi. Derfor er det så sentralt å bruke de relativt små midlene som ligger i bistand, til å hjelpe land til å forvalte de mye større midlene som ligger i kobber, diamanter, olje osv., på en så fornuftig måte at man ved hjelp av oljeinntektene kan bygge skoler, helse og alt annet som skal til for å nå tusenårsmålene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Morten Høglund (FrP) [11:52:51]: Jeg vil ta opp en av kanalene som Norge bruker aktivt, nemlig FN-systemet. FN har definert tusenårsmålene, som vi alle kan stille oss bak, men er det gitt at FN er effektiv nok? Mange har egne, positive inntrykk av FN ute i felt, og det er ingen forkleinelse av det. Jeg tror FN ideelt sett fungerer veldig godt, men det finnes også eksempler på det motsatte. Vil statsråd Erik Solheim gjøre noe for å måle hvor godt FN fungerer, og om det er gjennom FN vi skal fortsette å øke bistanden, slik vi har gjort det de siste årene?

Statsråd Erik Solheim [11:53:45]: Jeg er enig i det Morten Høglund sa i sitt tidligere innlegg i dag, nemlig at FN er bedre på det normative enn på det operative. FNs betydning for å sette normer for resten av verden – menneskerettigheter, kvinner, på en rekke områder – er helt fundamental. Uten det hadde vi vært i steinalderen når det gjelder det internasjonale systemet.

Når det gjelder det operative, er det vesentlig større problemer i FNs virksomhet. Det var nettopp grunnen til at statsministeren sa seg villig til å lede det internasjonale panelet for å se på hvordan man kunne styrke dette. Det mest spennende operative som nå skjer, er at man – jeg tror det er i ni land – har satt i gang et prosjekt med ett FN på landnivå. Disse landene har selv bedt om å få lov til å gjennomføre dette eksperimentet. Det er f.eks. Mosambik og Tanzania i Afrika, Vietnam, Albania og Uruguay. Det er land i alle verdensdeler. Hvis man i disse landene, som selv har valgt det, kan få det til når FN-organisasjonene legger alt sitt inn for å få det til, tror jeg det kan dempe den uroen det er rundt dette i mange utviklingsland, slik at man får til ett FN på landnivå som norm.

Erna Solberg (H) [11:55:01]: Jeg vil gjerne få lov til å oppklare en ting for utviklingsministeren. Det er forskjell på å politisere bistandsdebatten og bistandspolitikken på den måten at man hopper vekk fra alt det Stortinget har ment tidligere, og konsentrerer seg om andre, nye, politisk interessante spørsmål, og det å mene at politikken et land fører, er avgjørende for om det blir utvikling eller ikke. På det siste området mener jeg at det er ganske overordnet og veldig viktig, og derfor er det viktige grunner for hvorfor vi skal velge vekk noen land, selv om de har fattigdomsspørsmål.

Statsråden politiserer ved å hoppe til helt andre områder enn det Stortinget har prioritert, og det innlegget statsråden nå holdt, gjør at jeg er nødt til å stille et grunnleggende spørsmål: Har statsråden forstått at den nesten enstemmige innstillingen som er gitt, er et forsøk på å gjøre

statsråden til det som er prioritert, det som det brede politiske flertallet har prioritert, nemlig millenniumsmålene, fattigdomsorienteringen og Afrika?

Statsråd Erik Solheim [11:56:07]: Det er ikke noen som helst tvil i min sjel om tusenårsmålene. Det som er den reelle diskusjonen, er hva som skal til for å nå dem, og jeg har ikke noe inntrykk av at Stortinget er uenig i at det er politikk som er viktigst for å nå tusenårsmålene. Det sa bl.a. Marit Nybakk og en rekke andre, og Venstre sa det samme i debatten. Vi når ikke tusenårsmålene gjennom en form for avansert veldedighet. Vi når tusenårsmålene ved at land bedrer sin politikk, ved at det internasjonale, globale systemet med FN og Verdensbanken bedre bidrar til at vi når tusenårsmålene. Ved å bruke de store pengene riktig når vi tusenårsmålene med fred og miljø. Programmet Olje for utvikling er ikke noe jeg har funnet på. Det ble startet i sin spede begynnelse under forrige regjering, men det er dramatisk utvidet. Jeg vil tro, men jeg kan ta feil i dette, at også Høyre er enig i at det må være en fundamental oppgave å bidra til at veldig mange utviklingsland, kanskje halvparten av Afrikas land, som nå har svære råvareinntekter – det er en råvareboom i Afrika – får en helt fundamental mulighet til å finansiere sin egen utvikling ved egne midler. Da må det være en sentral oppgave for norsk bistand å hjelpe dem med det. Da når vi også tusenårsmålene.

Presidenten: Presidenten vil minne om at når den røde lampen slukkes, er taletiden ute.

Dagfinn Høybråten (KrF) [11:57:30]: Jeg lyttet oppmerksomt til statsrådets innlegg og også til det siste replikksvaret. Jeg finner grunn til å måtte gjenta representanten Solbergs spørsmål. Det burde være unødvendig, men statsråden la så stor vekt på sin rolle som debattant i utviklingspolitikken og så liten vekt på sin rolle som oppfølger av stortingsvedtatt politikk at det er grunn til å stille spørsmålet på nytt. Har statsråden merket seg at det i den nesten enstemmige innstillingen ligger klare føringer for hva Stortinget forventer at statsråden skal styre etter, det store forvalteransvaret han har for 22 milliarder kr, de mange bistandsaktører av frivillig og offentlig art og internasjonale organisasjoner som er avhengige av klare signaler?

Statsråd Erik Solheim [11:58:21]: Jeg startet mitt innlegg i dag med nettopp å vektlegge den brede enigheten det er om å nå tusenårsmålene og om å bekjempe fattigdom som det sentrale i norsk utviklingspolitikk. Vi kommer tilbake med en stortingsmelding, som vi nå har satt i gang arbeid med, og som vil gi Stortinget anledning til å diskutere dette i sin fulle bredde.

Skal vi nå tusenårsmålene, er det politikken i verden og, som også Erna Solberg sa, i det enkelte land som er det mest grunnleggende. Jeg vet ikke noe land som har nådd tusenårsmålene i en situasjon med borgerkrig. Hvis vi ikke klarer å løse miljøproblemene – og dette framgår av en rekke FN-dokumenter – hvis vi ikke klarer å løse kli-

makrisen, vil ikke noen av de fattigste landene klare å nå tusenårsmålene, simpelthen fordi man drenerer ut ressursene i landbruket og andre steder gjennom klimaødeleggelser, slik at det ikke blir ressurser igjen til å nå de helsemessige og utdanningsmessige målene. Nå er man i en situasjon hvor det er en ufattelig pengestrøm til mange utviklingsland. Da må det være helt vesentlig at de pengene kan brukes til å nå nettopp tusenårsmålene. Det er ikke vårt mål å drive mest mulig bistand, men å få til mest mulig utvikling.

Anne Margrethe Larsen (V) [11:59:43]: Tusenårsmålene må helt klart ligge i bunnen. Som jeg nevnte i mitt innlegg, har Riksrevisjonen påpekt at norsk bistandsforvaltning har noe manglende rutiner for kontroll og dårlig mål- og resultatoppnåelse. Det er det viktig å ta fatt i, fordi vi må være troverdige på dette. Videre sier de at rutinene for rapportering av mistanke om korrupsjon og mislighet er svake. Siden statsråden ikke nevnte noe av dette i sitt innlegg, har jeg lyst til å spørre han litt om det. Regjeringen har altså gode intensjoner om å styrke evaluering og resultatrapportering, men det er et problem at dette ikke følges opp med tilstrekkelige ressurser. Jeg nevnte at det i 2006 ble brukt 12,6 mill. kr på sentral, uavhengig evaluering i Norad, mot 20 mill. kr i 2007, og nå har vi 22 milliarder kr i bistand. Jeg mener skjerpet resultatrapportering og evaluering er viktig for å kunne sikre en høy kvalitet på bistanden. Er utviklingsministeren enig i dette, og hva vil han gjøre for å lede mer ressurser til sentral, uavhengig resultatrapportering?

Statsråd Erik Solheim [12:00:54]: Dette er helt sentrale problemstillinger. Det å få tilstrekkelig gode kontrollrutiner i Utenriksdepartementet og Norad jobber vi med, og forhåpentligvis skal vi kunne legge fram dette for offentligheten i løpet av en fjorten dagers tid.

Det andre er evaluering av om bistanden faktisk virker. Jeg hadde et interessant, godt møte i går med Norads evalueringssenshet. De har et omfattende program for evaluering framover. Noe av det de driver med, er en landevaluering av Zambia, siden det var nevnt her tidligere. De vil også gå inn på en rekke områder og evaluere. Men vi er mer enn velvillig innstilt til innspill fra andre, også fra representanten Larsen, om hva man anser som mest sentralt å få evaluert. Evalueringene legges ut på internasjonale anbud, slik at firmaer fra hele verden kan legge inn anbud. Jeg tror f.eks. det er et belgisk firma som har evaluert Zambia – om jeg husker det riktig. Vi ønsker altså en total åpenhet om denne evalueringen, og jeg setter meg gjerne ned og hører om det er spesifikke ting representanter i Stortinget mener er særlig viktig å få evaluert for å drive debatten videre på dette området.

Øyvind Vaksdal (FrP) [12:02:07]: Til tross for statsrådets mange forsikringer om å sørge for kontroll av hvor våre bistandskroner blir av, ser vi at tingenes tilstand så langt fra er tilfredsstillende. Riksrevisjonen har kommet med knusende kritikk for mangelfull kontroll og hevder

også at lite er gjort med kritikkverdige forhold fra tidligere år.

Hvorfor har man ikke fra departementets side grepet fatt i disse forholdene i tidligere tider? Og hva gjøres nå helt konkret for å bringe disse forholdene i orden?

Statsråd Erik Solheim [12:02:43]: Jeg vil ta avstand fra representantens uttalelse om at Riksrevisjonen har kommet med «knusende» kritikk. Det er det ikke dekning for å si. Men Riksrevisjonen har kommet opp med kritikkverdige forhold som Utenriksdepartementet skal forbedre. Det vi bl.a. har gjort, i tråd med Riksrevisjonens anbefalinger, er å danne en sentral kontrollenhet i departementet som skal være det stedet hvor alle mistanker om misforhold, enten det er korrupsjon, underslag eller midler på vidvanke, kan rapporteres inn. Vi vil lage en varslingsplakat. Vi vil lage retningslinjer til ambassadene. Vi lager et omfattende opplæringsprogram i hele departementet, til alle våre ambassader, om korrupsjonsfarer. Hvilke elementer skal man se etter for å avdekke korrupsjon? Vi er i gang med et omfattende arbeid med dette, og jeg håper at vi kan legge det fram for offentligheten i løpet av to–tre ukers tid. Men dette vil være et tema hvor vi må ha konstant årvåkenhet, og jeg setter pris på at også Stortinget er veldig årvåkne i forhold til dette.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

Olav Akselsen (A) [12:04:08] (leiar for komiteen): Eg vil minna om at dersom det hadde vore opp til komiteen, hadde denne debatten vore i juni, to–tre dagar etter utgreiinga frå utviklingsministeren. Eg føler meg nokså sikker på at den debatten hadde vore forholdsvis annleis og meir konkret knytt til dei problemstillingane som utviklingsministeren tok opp i utgreiinga si. Eg vil òg minna om at den saka vi snakkar om i dag, handlar om «enkelte utviklingspolitiske spørsmål». Derfor var det ikkje meint og heller aldri planlagt at utgreiinga frå utviklingsministeren skulle vera ei heilskapleg melding om utviklingspolitikken. Det har Regjeringa lova at dei skal koma med til neste år.

Innstillinga frå komiteen har fått eit litt breiare perspektiv, der ein like mykje sender signal om kva ein ønskjer skal vera innhaldet i den framtidige meldinga, som at ein kommenterer innhaldet i det som var utgreiinga frå utviklingsministeren. Eg ser at nokon har framstilt dette som kritikk av statsråden. Eg vil påstå at det er eit forsøk på å laga falske motsetningar – motsetningar som ikkje er der. Det innstillinga tvert imot nok ein gong viser, er at det er stor einigheit om utviklingspolitikken i Noreg. Sjølv om me i Arbeidarpartiet var med på ei litt breiare tilnærming, er det ingen tvil om at me gjev vår fulle tilslutning til den politikken som utviklingsministeren gjorde greie for i vår, og det han gav uttrykk for i sitt innlegg her i dag.

Målsetjinga om 1 pst. av BNI til bistand har vore avgjerrande for veksten i dette budsjettet. Og sjølv om verken den førre eller den noverande regjeringa har nådd heilt i mål, er det ikkje tvil om at denne målsetjinga har bidratt til ein sterk vekst. I løpet av dei siste sju åra har me fått ei

dobling av utviklingsbudsjettet, og denne veksten vil fortsetja. Sjølv om det langsiktige målet sjølv sagt må vera at me skal koma ned i null bistand, fordi behovet forsvinn, må me nok innrømme at alt tyder på at det vil vera eit slikt behov i mange, mange år framover.

Det er viktig med debatt om innhaldet. Me må stilla oss spørsmål om kva som hjelper, og kva tiltak me trur på. Sjølv om Noreg alt er ein stor og viktig utviklingspolitisk aktør, trur eg me kan bli endå viktigare om me fokuserer på det som er dei rette tiltaka, ikkje minst der me kan bidra med noko som ikkje andre har moglegheit til å bidra med.

Sjølv om målet med utviklingshjelp heilt klart skal vera å fokusera på mottakarens behov, kan ikkje eg sjå at det skal vera ei motsetjing mellom det målet og Regjeringa sitt fokus på å bidra på dei områda der me i Noreg har særleg kunnskap. Olje for utvikling er eit godt eksempel på det. Den kunnskapen som me har bygd opp over tiår i Noreg, kan no koma andre og yngre oljenasjonar til nytte. Med dagens oljepris veit me at pengane strøymar inn i mange fattige land. Brukt på rett måte kan desse pengane bidra til å betra livet for millionar av menneske, men blir pengane brukte feil, kan det gjera vondt verre.

Noreg har verdas beste oljeforvaltningssystem. Det er berre positivt dersom me kan eksportera den ekspertisen me har på dette området. Dette er metodar som ein òg kan bruka i dei landa der ein har andre naturressursar enn olje og gass.

Altfor mange land har dessverre opplevd at dei nærast blir plyndra av utanlandske storkonsern, som i mange tilfelle ikkje etterlèt særleg mykje anna enn miljøproblem. Her har altså Noreg og norsk kompetanse ei moglegheit til å visa at det er ein forskjell. Fleire av komiteens medlemmer har nemnt at komiteen i haust var og besøkte Namibia og Angola, og noko av det som gjorde mest inntrykk, var den hjelpa som Noreg har gjeve med kompetanseoverføring på fiskeriområdet. No har ein altså greidd å byggja opp eit kontrollsystem og ein nasjonal fiskeripolitikk i desse landa, basert på norsk kunnskap – igjen eit eksempel på at ein kan overføra viktig kompetanse utan at det nødvendigvis treng å kosta mykje pengar.

I vår tok eg opp i ein interpellasjon behovet for kontroll med bistandspengane. Eg er heilt sikker på at skal me greia å halda oppe legitimiteten for den høge bistandsinnsatsen me har i Noreg, må me ha støtte av det norske folket. Og skal me ha støtte av det norske folket, må det vera fordi ein veit at dei pengane som går til utviklingsformål, faktisk verkar og kjem fram til dei som skal ha dei. Eg er veldig glad for at utviklingsministeren no bekreftar at ein tek dette spørsmålet på alvor.

Øyvind Vaksdal (FrP) [12:09:36]: Det som har vært positivt i dagens debatt, er at flere nå – i hvert fall verbalt – har rettet fokus mot hvorvidt bistanden eller utviklingshjelpen faktisk kommer fram og virker som den skal, og også at kunnskap og ikke nødvendigvis penger faktisk kan hjelpe vel så godt, jf. representanten Nybakks omtale av fiskeriprosjektet i Namibia.

Det som først og fremst har kjennetegnet den norske utviklingspolitikken, er at det er størrelsen på bistanden i

kroner, eller hvor stor andel av BNP som går til dette formål, som har vært det viktigste.

Fra Fremskrittspartiets side har vi i motsetning til resten sett på kvaliteten av bistanden, om den kommer fram til dem som trenger den, og om den virker etter hensikten. Det er gledelig å se at også andre i denne sal begynner å få øynene opp for dette.

En rekke oppslag i pressen den siste tiden om mangelfull oppfølging, kontroll og midler på avveie har nå heldigvis også fått andre til å reagere.

Riksrevisjonen uttalte så sent som 16. oktober at «styringen av bistandsprosjekter er for dårlig». Riksrevisor Jørgen Kosmo sier ifølge ANB-NTB:

«Her er det betydelig midler som lett kan komme på avveie. Gode systemer for rapportering, særlig når det gjelder mistanke om korrupsjon og misligheter, er avgjørende for å ha kontroll over pengebruken på dette området».

Og videre heter det: «Kritiserer for døde ører», da lite er gjort «med kritikkverdige forhold fra tidligere år.»

30. oktober kan man igjen lese en NTB-melding med overskriften «Tsunami-millioner på avveie». Ifølge TV 2 er Riksrevisjonen også her «langt fra tilfreds og ber UD skjerpe kontrollen».

«Det som nå kommer fram er at en betydelig mengde penger ikke kommer de nødlidende til gode» – igjen ifølge riksrevisoren. Hans

«forsøk på å finne dokumentasjon på hva tsunamimilliarden ble brukt til har avdekket et sørgelig faktum: Norske myndigheter har i stor grad ikke hatt kontroll med hvordan pengene er blitt brukt.

Problemet er at pliktige regnskap og sluttrapporter fra hjelpeprosjektene rett og slett mangler. Da kan ikke Utenriksdepartementet som er ansvarlig for tildelingene vite hvor mye av pengene som er brukt til hjelp og hvor mye som er forsvunnet.»

Riksrevisoren sier videre at han

«har liten tro på at målsettingen om at bistandspenger skal gå til bistand kan oppfylles med mindre UD rusler opp apparatet som skal kontrollere hva pengene brukes til».

I Dagsavisen 31. oktober får vi et tredje ferske eksempel på hvordan dette har utviklet seg. Her får vi lese om at man fra norsk side har brukt 100 mill. kr på en aidsmedisin som ikke virker. Siden 2002 har altså norske penger gjennom Det internasjonale partnerskap for mikrobisider blitt brukt på et prosjekt som etter alt å dømme ikke har noen virkning, og igjen ser vi at de færreste setter spørsmålstegn ved dette.

Jeg kunne nevnt en rekke andre eksempler på mangel på styring innen norsk bistand og prosjekter uten virkning eller med negativ virkning, men jeg har kun nevnt noen som har vært omtalt i pressen den siste måneden.

Reaksjonene fra norske myndigheter har også vært relativt forutsigbare. Utviklingsministeren har vært ute i media, lagt ansiktet i alvorlige folder og uttalt at slik kan vi ikke ha det, og at nå skal alt bli bedre. Til og med utenrikskomiteens leder har vært i pressen og bedt miljø- og utviklingsministeren straks rydde opp i «bistandsrotet».

Han har for sikkerhets skyld også sendt en kronikk til flere av landets aviser der han tar til orde for en bedre kontroll med utviklingshjelpen.

Vi har hørt en del av de samme formuleringene her i dag. Det vi nå trenger, er imidlertid ikke fine formuleringer, men aktiv handling, noe vi i Fremskrittspartiet har tatt til orde for gjennom en årrekke.

Kari Lise Holmberg (H) [12:14:10]: I dag veves innenriks- og utenrikspolitikken i hverandre på en annen måte enn tidligere. Utviklings- og utenrikspolitikk, handelspolitikk, klimapolitikk, migrasjons- og innvandringspolitikk – alt er områder som påvirker hverandre. Vi må yte målrettet bistand som bidrar til å redde miljøet, bekjempe fattigdom og sykdom, bygge sivile samfunn, bærekraftige styresett og drive demokratiutvikling.

I redegjørelsen trekker statsråden særlig fram Afrika og kontinentets mange utfordringer. Uavhengig av Norges prioriteringer har Afrika i altfor mange år vært verdens glemte kontinent. Afrika er stilt i skyggen av både krigen i Irak og problemene i Midtøsten. I Kongo kunne 4 millioner mennesker bli drept, nær sagt uten at verden reagerte.

I det små – i det veldig små – har jeg selv deltatt i hjelpearbeid i forhold til Kongo-Brazzaville. Stiftelsen «La Afrika leve», med utgangspunkt i Skien og Telemark, har iverksatt ulike lokale prosjekt, særlig innen skole. Dette arbeidet har gitt meg minner for livet, men også fratatt meg illusjoner. Økonomisk bistand isolert sett løser langt fra et lands problemer. Innsats på mange ulike politikk-områder må til for å nå FNs tusenårsmål.

Jeg vil nå spesielt ta for meg den betydningen utviklingspolitikken har for migrasjon. Når fem kongolesiske musikere på besøk i Norge hopper av og søker asyl, er det for å få et bedre liv her i Europa. Når tusener av båtflyktninger kommer til Kanariøyene fra Afrika, er det en flukt fra håpløsheten. Blir fattigdommen bekjempet og håpet tent, vil færre desperat flykte over til et bedre liv i Vesten. En massiv illegal innvandring vil avta – men dessverre er vi ikke der i dag.

Migrasjon og utvikling henger uløselig sammen. Både opprinnelsesland og mottakerland vil i de fleste tilfellene være økonomisk tjent med kontrollert migrasjon. Industrielandenes politikk når det gjelder mulighetene for personer fra utviklingsland for å ta arbeid i andre land i kortere eller lengre tid, vurderes av OECD som en viktig del av internasjonale rammebetingelser for utvikling.

Migranter sender penger hjem. Disse pengene overstiger langt den offentlige bistanden fra nord til sør og kan bidra til å gi familiene både utdanning og bedre helse og livskvalitet. Pengene utgjør en vitamininnsprøytning i de lokale økonomiene. Migrantturisme bidrar også med økt kunnskap og kompetanse og kan medvirke til økt entreprenørskap.

Det er viktig at personer med flyktningbakgrunn kan vende tilbake til opprinnelseslandet etter krig eller konflikt for å delta i gjenoppbyggingen av landet for en kortere eller lengre periode. Jeg skal ta for meg én spesiell utfordring i dette perspektivet, og det er hjerneflukt. Det er

klart at vi kan ta bidra til hjerneflukt i opprinnelsesland fordi høyt kvalifisert arbeidskraft kan forlate landet. Det er sårt og vanskelig for mange utviklingsland, særlig i Afrika. Derfor er det viktig at vi klarer å føre en politikk som ikke tapper nettopp utviklingslandene, men som heller kan stimulere menneskene til å vende tilbake for å være med i utviklingen av eget land.

Migrasjonen i verden har blitt et tema både i FN, i EU og i Vestunionen. Internasjonalt drøftes stadig oftere forholdet mellom utenriks- og utviklingspolitikk og migrasjons-, integrerings- og inkluderingspolitikk. Forebygging av og løsning på flyktningsutfordringene vil bli betydning for hvordan også Norge migrasjonsmessig vil bli berørt av konfliktsituasjoner ute i verden. Ved bevisst strategi kan Norge bidra til å forebygge flukt, gi mer hjelp i flyktningleire og legge forholdene til rette for at flyktinger og asylsøkere kan returnere og bli reintegrert i hjemlandet. Men det forutsetter en bedre samordning av norsk politikk når det gjelder utvikling og migrasjon. Det er da også bakgrunnen for at Høyre nylig har fremmet et forslag her i Stortinget der vi ber Regjeringen legge fram en egen stortingsmelding om en helhetlig flyktnings- og migrasjonspolitikk.

Ellen Samuelsen (SV) [12:19:16]: Utviklingsministeren sa i sitt innlegg til Stortinget i juni at bistand ikke kan løse alle problemer; at bistand er en liten del av det som skaper utvikling, og ikke den ene, avgjørende faktoren. Det er et utsagn jeg slutter meg til. Det som i størst grad hindrer utvikling, og som bryter ned samfunn, er krig og konflikter. I den senere tid har vi også sett miljøtrusselen. Hvis vi, som en del av verdenssamfunnet, skal kunne bidra til at FN når sine tusenårs mål, må vi også innrette en vesentlig del av vår bistand på å sikre fred, stabilitet og demokratisk utvikling i alle deler av verden.

Jeg vil særlig trekke fram tre områder som jeg mener er av betydning for norsk bistands- og utviklingsarbeid.

Før det første: Norge må, sammen med FN, bidra til å forhindre krig og stoppe krigshandlinger der det er mulig, dvs. en fortsatt satsing på fredsmekling, forsoning og konfliktløsning. Det er positivt at statsråden understreket så tydelig at bruk av militær innsats alltid må være en siste utvei. Det er Regjeringens politikk at deltakelse i militære operasjoner i utlandet skal ha et klart FN-mandat, og begrunnelsen for vår deltakelse må jo være nettopp å sikre innbyggerne i disse landene mulighet for å bo, arbeide og dyrke jorda – føre et vanlig liv uten å frykte for liv og helse eller for vilkårlige overgrep. Jeg mener derfor at den sivile bistanden alltid må være vårt hovedspor, slik at i de situasjoner hvor vi også må inn militært, må vi følge opp med en betydelig sivil innsats. Her har det internasjonale samfunnet en stor utfordring, for flere av de fattigste landene som har behov for vår bistand, er land med ustabile, udemokratiske regjeringer og med pågående krigshandlinger. Det skaper utrygghet både for innbyggerne og for bistandsarbeiderne. Det er viktig at vi her utvikler våre strategier i samarbeid med både frivillige organisasjoner, FN-organisasjoner og andre, slik at det blir større mulighet til å komme inn med effektiv bistand til sivilbefolkning

gen også mens krigshandlinger pågår. For vi har erfaring for at ensidige forsøk på å løse slike konflikter enten bare med – eller i hovedsak med – militær innsats ikke fører til ønsket resultat. Utviklingen i Afghanistan er det nyeste eksempelet på dette.

For det andre må vi dele vår kunnskap og våre erfaringer, slik at vi bidrar til bærekraftig utvikling. Dette gjelder på flere områder. Det gjelder oppbygging av demokratiske institusjoner, det gjelder bekjempelse av korrupsjon, det gjelder forebygging innen helse, det gjelder bærekraftig utnyttelse og demokratisk styring av naturressurser – bare for å nevne noe. Ved å dele vår kunnskap på områder som vi er gode på, med utviklingsland, slik at de også kan bli gode på disse områdene, vil vi bidra til å utvikle en mer likeverdig situasjon mellom verdens nasjoner. Det betyr å dele makt, og det er viktig. Kunnskap er nemlig slik at jo mer vi deler den, dess mer blir det også av den.

Til sist vil jeg nevne økonomisk hjelp, for det er også en viktig del av vår innsats overfor fattige land, i form av gjeldslette – som Stortinget forbillig har bidratt til – for å avhjelpe akutt nød, for å få i gang lokalt næringsliv og å sette i gang forskjellige utviklingsprogrammer. Flere representanter i debatten har vist til eksempler på dette. Slike programmer og slik innsats må skje i dialog med mottakerlandene. Det er derfor viktig at Soria Moria-erklæringen slår fast at Norge ikke skal gi bistand til programmer som stiller krav om liberalisering og privatisering mot mottakerlandets ønske.

Jeg har trukket fram nettopp disse tre områdene blant mange andre, for det å yte bistand til utviklingsland og kriserammede land på en slik måte at de selv kan utvikle bærekraftige samfunn, er hele forskjellen på å gjøre disse landene avhengig av veldedighet og det å vise internasjonal solidaritet. Det å praktisere internasjonal solidaritet må være den langsiktige, overordnede målsettingen i norsk utviklingspolitikk.

Line Henriette Holten Hjemdal (KrF) [12:24:00]: Dette er en viktig debatt av mange grunner. Det dreier seg om hvordan vi kan være med og gi flere mennesker i den fattige delen av verden utvikling, og det dreier seg om at utviklingslandene rammes hardest av klimaendringene – til tross for at de knapt har bidratt til noen utslipp av klimagasser. Klimaendringene slår urettferdig ut.

Dette er store spørsmål, de er viktige. Derfor må vi bruke de store pengene på de store og viktige spørsmålene.

Trusselen om globale klimaendringer er vår tids største utfordring. Kristelig Folkeparti er glad for statsrådets vektlegging av de vestlige lands ansvar for klimaendringene. Vi har et særlig ansvar for å redusere utslippene av klimagasser og bekjempe følgene av klimaendringer.

Det problemet jeg synes statsråden ikke tar helt på alvor, er faren for at de rike landene kan begynne å ta penger fra bistandsbudsjettene til å løse globale problemer som de selv har skapt, i stedet for å bruke bistandsmidlene til utvikling, og til å bekjempe fattigdom.

I dagens aviser kan jeg lese at statsråden mener bistandsorganisasjonene tuller når de setter miljøbistand

opp mot hjelp til de fattige. Det blir etter mitt syn litt for lettvent avfeieing av en reell problemstilling. Selvsagt er mange typer miljøbistand viktig for fattige mennesker. Men også statsråden må se at det ikke er de fattige i Afrika som spyr ut klimagassene. Skal bistanden forskyves fra fattige i Afrika til et kjøpekraftig Kina for å løse globale klimaproblemer, er det noen som mister bistanden til sin utvikling – og det er de fattigste.

Det er altså grunn til å trå varsomt og være seg bevisst hvilke motiver som legges til grunn for en dreining av utviklingspolitikken i retning av mer klima og miljø. Kristelig Folkeparti er bekymret for utviklingsministerens sterke vektlegging av norske egeninteresser, mulighetene for teknologioverføring og det ensidige fokus på fornybar energi, energieffektivisering og CO₂-reising.

For litt over et år siden ble handlingsplanen for miljørettet utviklingsarbeid lansert. Her går det fram at vann, biologisk mangfold og miljøgifter skal være sentrale satsingsområder i en bærekraftig utvikling. Disse områdene ble ikke nevnt i statsrådens redegjørelse. Mye kan tyde på at vannressursene har kraft nok i seg til å skape større og flere regionale konflikter enn det vi så langt har sett, som følge av at klimaendringene også vil påvirke vannressursene.

Det kan synes som om statsråden mener at man i forvaltningen av bistandsmidler dels skal se til u-landenes interesser og dels skal skjule til norske næringsinteresser når det gjelder valg av bistandstiltak og opplegg til bistandssamarbeid. Statsråden sier at Regjeringen er beredt til å bruke bistandsmidler til å bidra til utslippsreduksjoner gjennom teknologioverføring og nærings samarbeid, også overfor land som i og for seg ikke har pengeproblemer. Kristelig Folkeparti mener konsekvensen av en slik politikk vil være at bistanden vris bort fra de fattigste landene over til et marked som har mer kjøpekraft i seg. Jeg lurar på, og stiller spørsmål ved, om ikke dette er i strid med de overordnede retningslinjer for norsk utviklingspolitikk som er fastlagt av Stortinget i Innst. S. nr. 93 for 2004-2005, jf. St. meld nr. 35 for 2003-2004, Felles kamp mot fattigdom.

Til slutt vil jeg kommentere statsrådets omtale av sultkatastrofer i Afrika og landbruksbistand. Kristelig Folkeparti mener Regjeringens fokus er for snevert, når det eneste som nevnes innen landbruksbistand, er forsøket med Yara – å bidra til en afrikansk grønn revolusjon gjennom gjødsel.

Flertallet av befolkningen i de fattige u-landene er knyttet til landbrukssektoren. En styrking av landbruket i u-land er derfor viktig både for næringsutvikling, for folkehelse og som bidrag til økt matvaresikkerhet og forebygging av sultkatastrofer. En styrking av landbruket i u-land handler om å gi menneskene en bedre hverdag.

Norge må også bruke sin innflytelse for å sikre at en større del av multilateral bistand går til landbruksutvikling. Verdensbanken tar nå selvkritikk og erkjenner at landbruksutvikling må stå mer sentralt i FNs tusenårsmål om halvering av ekstrem fattigdom og sult innen 2015 hvis vi skal klare å nå dette målet. Dette gir en ny mulighet til å få internasjonalt gjennomslag for økt landbruks-

bistand – og her må Norge være en pådriver og vise vei ved eget eksempel.

Steinar Gullvåg (A) [12:29:21]: Veier er veien ut av fattigdommen, proklamerte Tanzanias visepresident på en konferanse jeg fikk anledning til å være til stede på for noen år tilbake. Og landets tidligere transportminister, Anna Abdullah, fulgte opp dette i et senere intervju som jeg hadde med henne der hun sa at veiene er livsnerven i samfunnet deres, for uten veier ville landet ha liknet på en nasjonalpark. Liknende synspunkt har jeg hørt at ledende zambiske politikere har gitt uttrykk for.

I land som Tanzania og Zambia er et fungerende vei-system et spørsmål om liv og død, ikke bare fordi trafikken tar så mange liv at den faktisk konkurrerer med malaria, hiv og aids om å være den viktigste dødsårsaken, men fordi veiene er avgjørende for transporten av mat fra landsbygda og inn til de store byene, også i regntida. Veinettet er avgjørende for om landsbygdbefolkningen skal finne avsetning for sine produkt, og for om de som bor i byene, skal ha tilgang på matvarer.

For oss er dette ganske innlysende, selv om vi nok også klager over dårlige veier. Men i land som mangler veier og transportmidler, blir folk i høy grad avhengig av å bære varene til og fra markedet. Derfor er veiene mer til velsignelse enn til fordervelse. Derfor kommer veiene langt opp på ønskelistene når afrikanske politikere skal prioritere bistandstiltak. Så har de også erfart at veiene faktisk er en viktig kilde til økonomisk vekst, eksempelvis i Tanzania og Zambia, der en bedre fungerende infrastruktur får mye av æren for den økonomiske framgangen som har funnet sted i disse landene.

Det er også en annen side ved dette som tillegges stor betydning, nemlig det faktum at veibygging er en arbeidsintensiv produksjon i slike land. Her er arbeidskraften rimeligere enn maskinene. Og i land som forstår å innrette seg og ikke overlater til kineserne å bygge ut all infrastruktur, har veibygging stor betydning for sysselsettingen. I land der mer enn halvparten av den arbeidsføre befolkningen er uten arbeid, har dette grunnleggende betydning. Fattige land kommer aldri til å klare å løfte seg ut av fattigdommen om de ikke klarer å skape arbeid for befolkningen. Det må også etter min oppfatning være et hovedelement i norsk bistandspolitikk. Jeg håper derfor at norske myndigheter ikke toner ned sin innsats på infrastruktursektoren.

Dessverre har Verdensbanken forledet mange afrikanske land til å tro at internasjonale anbudskonkurranser om større infrastrukturoppdrag er en betingelse fra giverlandenes side. Og i noen grad har det også vært det. Men fra norsk side har vi hatt den tradisjon å kreve at lokale firmaer, med lokal arbeidskraft og arbeidsintensiv produksjon, utfører oppdragene. Også fordi Norge har ført an i kampen mot korrupsjon i en sektor som i særlig grad har vært plaget av denne farsotten, kan vi vise til en god del gode resultater. Ikke alle vet at Norge f.eks. har bidratt vesentlig til å utvikle en helt ny og i utgangspunktet korrupsjonsfri veiadministrasjon i Tanzania. Hovedgrepet var da å gi de ansatte en lønn å leve av. Det er nemlig ikke til å

undres over at korrupsjonen florerer når offentlige tjenestemenn har så lav lønn at de trenger en virksomhet på si for å ha nok til livets opphold. Slik settes korrupsjonen i system inntil grådigheten overtar som drivkraft på toppen av samfunnspyramiden.

Jeg vil derfor understreke betydningen av det institusjonelle samarbeidet mellom norske offentlige etater og tilsvarende etater i utviklingsland. Dette er institusjons- og demokratiutvikling i land som fortsatt lever med arven fra det europeiske kolonistyre iblandet en dose østeuropeisk statsbyråkrati.

Peter Skovholt Gitmark (H) [12:34:26]: Bistand er viktig. Norsk bistand bidrar bl.a. til å redusere fattigdom, til vaksiner, til sykdomsbekjempelse, til utdanning og til infrastruktur.

Det er også negative sider ved bistand. Norsk bistand har forsvunnet, og forsvinner fortsatt, i korrupsjon. Enkelte prosjekter har ingen eller liten effekt, enkelte fungerer til og med også mot sin hensikt – heldigvis var der flere slike prosjekter før enn nå – og bistand kan skape avhengighet. La meg for ordens skyld si at de positive sidene ved bistand langt overgår de negative. Bistand blir bedre av klare mål, av kontroll og oppfølging. Det er også en av hovedgrunnene til at Høyre ønsker å sentrere bistanden rundt færre land og regioner, og spesielt til Afrika. Høyre ønsker også færre typer prosjekter innen bistand. Norge har en unik kompetanse på vannkraft, på olje, og forvaltning av en stor formue. Slik kompetanse trengs og må viderefremmes.

Jeg har tidligere sitert Jeffrey Sachs, en av verdens ledende makroøkonomer og leder for FNs tusenårsprosjekt. Det gjør jeg svært gjerne igjen. Han lister opp enkle virkemidler for å bekjempe den ekstreme fattigdommen. Disse er – som også statsråden var inne på – gjødsel og såkorn for å øke avlingene, myggnett for å hindre spredning av malaria, bedre tilgang til rent vann, økt fokus på avlinger som kan selges på det internasjonale markedet, utlevering av mat på skolene og introduksjon til nye teknologier, deriblant mobiltelefoner, som vi alle vet har blitt svært populært i en rekke land hvor man ikke ser mye til den teknologiske revolusjonen.

La meg legge til et par andre viktige virkemidler for mer langsiktig nasjonsbygging. Infrastruktur – veier, som representanten Gullvåg var inne på, jernbane og havner – et fungerende helsevesen, utdanning, et godt styresett, effektive antikorrupsjonstiltak, demokrati og ikke minst respekt for menneskerettigheter. Det er innen alle disse områdene norsk bistand må konsentreres.

Vi har alle et ansvar for at norsk bistand blir så effektiv som mulig. Debatten om hvorvidt vi når målet om 1 pst. av BNI er en avsporing fra ønsket om en effektiv bistand. Det er godt mulig at vi, selv med mindre penger enn i dag, bedre kan hjelpe dem som trenger det aller mest. Det viktigste er ikke antall kroner som bevilges, men hvor mye vi klarer å få ut av de midlene vi gir. Enkelt sagt: Gode prosjekter fortjener penger, mens dårlige prosjekter gjør det ikke. Det betyr at diskusjonen om 1 pst.-målet må vris til å identifisere klare mål for bistanden og gode prosjekter

for å nå dem. Samtidig skal det bety at vi også trenger betydelig mer bistand enn i dag, men det må komme an på prosjektene.

Som jeg var inne på i replikken til representanten Nybakk, er budsjettstøtte et godt egnet virkemiddel for land som har en gjennomslagskraftig statsmakt, som har kontroll over korrupsjonen, og som har et demokrati hvor budsjettstøtten ikke belønner ett parti ved makten, men landet, under demokratisk kontroll. At man respekterer menneskerettighetene, er således også essensielt for å gi budsjettstøtte.

Jeg opplever at statsråden er kunnskapssøkende når det gjelder norsk budsjettstøtte, spesielt til Uganda. Det opplever jeg som usedvanlig positivt. Jeg tror at Norge har langt igjen dersom vi låser oss fast i budsjettstøtte til Musevenis regime for all evighet. Nå kan tiden være inne for å si at landet har beveget seg langt nok fra demokrati og menneskerettigheter. Vi bør da tone ned vår bistand til myndighetene, men ikke til enkeltprosjekter.

Utenrikskomiteens leder har helt rett når han sier at vi trenger legitimitet i befolkningen for å gi, spesielt når vi gir over 20 milliarder kr i internasjonal bistand bare i 2007. Den legitimiteten forsvinner raskt ved dårlige prosjekter og korrupsjon, og den bygges sakte med målrettede, virkningsfulle prosjekter.

Bistand alene er ikke løsningen. Bistand må kombineres med handel. Det er først da mennesker varig hentes ut av fattigdom.

Jan Sahl (KrF) [12:39:48]: Fra vårt eget land vet vi hvor viktig utdanning har vært for Norges utvikling. Den kunnskapen som ligger i nordmenns hoder, er mer verdt enn olje- og gassressursene på havbunnen. Uten høy kompetanse kan vi ikke utnytte disse ressursene – og heller ikke renere former for energi, som f.eks. vannkraft og solenergi.

Vi har lett for å glemme at mange av verdens fattigste barn ikke får et skoletilbud. Da blir det vanskelig for dem å klare å jobbe seg ut av fattigdommen.

Vi vet også at utdanning for alle er viktig for at folkestyret skal fungere godt – og som komiteen sier det i innstillingen:

«At alle skal kunne lese og skrive er viktig for å motvirke folks avmakt, styrke politisk deltakelse, skape en informert offentlighet og bygge et sterkere demokrati. Fra et kjønnsperspektiv er det ikke minst viktig å sikre jenters og kvinners rett til utdanning i praksis. Selv i krig og konfliktsituasjoner viser frivillige og internasjonale organisasjoner at mye kan gjøres for å gi barn grunnleggende utdanning, noe som også kan være viktig for å skape håp og bygge en fredelig framtid.»

Det undrer meg derfor ikke så rent lite at den rød-grønne regjeringen ikke tok med utdanning som et av sine prioriterte satsingsområder i utviklingspolitikken. Kristelig Folkeparti har vært blant dem som har stilt kritiske spørsmål, slik ikke minst lederen i Redd Barna har gjort. Hvorfor vil ikke regjeringen Stoltenberg prioritere utdanning like høyt som regjeringen Bondevik gjorde? Jeg ble ikke

helt beroliget av det litt uklare svaret fra statsråd Solheim – om utdanning faktisk blir like høyt prioritert som før.

Derfor ble jeg glad da jeg så at en enstemmig utenrikskomite nå har slått fast at utdanning fortsatt skal være like høyt prioritert som i stortingsmeldingen fra tidligere statsråd Hilde Frafjord Johnson, Felles kamp mot fattigdom, og i utenrikskomiteens innstilling til den.

I går kom det et nytt brev fra Redd Barna til Stortingets utenrikskomite. Der kom det fram alarmerende påstander om at Utenriksdepartementet er i ferd med å kutte ut bistandsprogrammene på skolesektoren i flere av Norges samarbeidsland. Det ville jo være helt i strid med det utenrikskomiteen nå enstemmig sier, at utdanning skal prioriteres like høyt. Komiteen ber til og med Regjeringen om å legge fram forslag til en styrking av utdanningsbistanden, slik at en kan nå tusenårsmålene på dette området.

Som eksempler nevner Redd Barna at de gjennom sine kontakter erfarer at den norske ambassaden i Zambia «er under press fra Utenriksdepartementet for å kutte i direkte sektorstøtte for utdanning». Også i et annet samarbeidsland, Uganda, hevder de at rene utdanningstiltak er i ferd med å bli skviset bort.

I statsbudsjettet varsles det videre om noe utfasing av bistanden til Angola, og jeg spør: Betyr det en utfasing av utdanningsbistanden til landet? Hvis det er tilfellet, er det ganske alvorlig – og helt i strid med det som utenrikskomiteen nå er enig om.

Derfor ber jeg om at miljø- og utviklingsminister Solheim oppklarer denne saken og forsikrer at utdanningsbistanden ikke skal svekkes. Da må han tydeligvis ta tak i Utenriksdepartementets styring av virksomhetsplanene, om en skal feste lit til det Redd Barna her sier.

For Kristelig Folkeparti er det helt klart at Norge må satse enda sterkere på å bidra til at FNs tusenårsmål om utdanning for alle blir nådd innen 2015.

A n d e r s A n u n d s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Sigrun Eng (A) [12:44:12]: Den utanrikspolitiske utgreiinga Stortinget fekk på forsommeren, fokuserte etter mi mening på svært mange utfordringar, men òg på moglegheiter – og gav ei god beskriving av korleis det er mange stader.

Målet må vi ha klart for oss. Hjelp til sjølvhjelp er og blir den beste bistanden innbyggjarane kan få. Slik sett er det litt til ettertanke det forslaget som no ligg i budsjettet, om å utvide med 14 nye land i GSP-ordninga – utan at Swaziland er med.

Swaziland ligg på ein 146. plass på indeksen for menneskeleg velferd. Til samanlikning kjem MUL-land som Lesotho på 149. plass, Botswana på 131. plass og Namibia på 125. plass. Altså: Swaziland er dårlegare stilt enn dei fleste, men er ikkje med på lista over land vi har MUL-import frå. Swaziland er det nest fattigaste landet i frihandelsområdet SACU på statistikken frå 2003, som desse parametrane er tufta på. Og alle piler peiker i feil retning etter den tid.

Det er mange årsaker til det. Både tørke, kraftfôrprisar og anna gjer at folk heller held liv i magert kveg enn å selje. Men den største utfordringa det landet har, er hiv/aids-problematikken, som har eksplodert. Helseministeren opplyste at 42 pst. av befolkninga på 1 million var smitta. Ut frå uoffisielle tal var 67 pst. smitta, og alle var einige om at toppen ikkje var nådd.

Levealderen var for 20 år sidan 60 år, i dag er han 31 år. Der bestemødrer fanst, hadde dei ansvaret for barnebarna. Foreldra var anten døyande eller borte. 100 000 – altså 10 pst. – foreldreause barn måtte prioritere å skaffe seg mat framfor skulegang. Det er eit lite land arealmessig og befolkningsmessig, men med utfordringar vi knapt kan fatte.

Men dei bad ikkje fyrst og fremst om ordinær bistand, dei bad om å få handle med Noreg, f.eks. med landbruksprodukt. Dei ville klare seg sjølve – fyrst og fremst handle med storfekjøtt, som vi i dag må importere for å dekkje etterspørselen vi har. Og det fine var: Det var ingen multinasjonale selskap inne i biletet og «skumma fløyten». Inntekta går og vil gå til dei mange små produsentane, og gi sårt tiltrengte pengar til bestemødrene som f.eks. ynskjer å kjøpe skuleplass til barnebarna sine – gi dei moglegheit til eit betre liv, om dei veks opp.

Eg ser at komiteen etterlyser større fokusering på nettopp betydninga av landbruket, og eg er glad for det. Eg trur mykje kan finne si løysing om ein fokuserer på det innbyggjarane meiner er det aller viktigaste, fyrst.

At dei mangla kunnskap om oppdrett av dyr for å få maksimal avkastning, såg vi. At dei fleste ikkje hadde straum, såg vi òg. At vassmangel og reint vatn var mangelvare hos dei fleste, like eins. Men det var underordna for dei. Å ha kveg var banken, det gav dei tryggleik for utkomme, enn så lenge.

Her kan Noreg ha ein unik sjanse til å gi ei handsrekking til eit hardt prøvd folk, med å utvide talet på «nye» land – om ein kan seie det slik – å handle med frå 14 til 15. Eg håper dette «vitnesbyrdet» kan bidra til at det lèt seg gjere i årets budsjettmerknader.

Per-Kristian Foss (H) [12:48:53]: Innstillingen konsentrerer seg i veldig stor grad om å holde fast på hovedprioriteringene i norsk bistandspolitikk. Jeg vil konsentrere mitt innlegg om hovedproblemet for bistand og utvikling i mange av utviklingslandene, nemlig korrupsjon – ikke den korrupsjonen som bare er tilfeldig, som f.eks. består i at statsministre og presidenter stikker penger i lomma, sender dem til egne konti i andre land e.l., som statsråden omtalte, men den systematiske korrupsjonen som ligger i systemet, som gjør at pengene ikke kommer frem, iallfall ikke i tilstrekkelig grad, til dem som skal hjelpes, og som gjør at det økonomiske systemet blir ikke-fungerende.

Statsrådets «nytenkning», som han omtalte i sitt innlegg nå og i redegjørelsen, når det gjelder valg av nye bistandsområder og nye bistandsland, synes ikke jeg har skjedd ut fra å søke land som har lav korrupsjon, godt styresett og velfungerende økonomi. Man kan nok bli begeistret over latinamerikanske regimers nyorientering. I

Latin-Amerika har man jo i retorikken en tradisjon for ganske høy – det vi på norsk kaller – sigarføring, hvor ikke alltid innholdet og iverksettelsen står i forhold til retorikkens styrke og fantasifullhet. Det å se på disse regimene ut fra hvor korrupsjonen er lav, hadde kanskje gitt et noe annet resultat enn det statsråden gav uttrykk for i sin begeistring for bl.a. regimer i Latin-Amerika.

Den systematiske korrupsjonen har gang på gang vært utsatt for Riksrevisjonens søkelys. Senest i Riksrevisjonens rapport for 2006 pekes det på at det i land som Zambia, Malawi og Mosambik «er svakheter knyttet til departementets styring av ambassadene» med tanke på «rapportering av mistanke om korrupsjon og misligheter». Det er ikke en ny kritikk, men den bør tas alvorlig på tross av at den også har rammet tidligere regjeringer og tidligere statsråder.

Uganda har vært omtalt, men dette gjelder altså land med problemer som går utover det som er Ugandas problemer – land som i tiltakende grad bærer preg av rent enevoldsstyre. I Zambia, Malawi og Mosambik kommer altså denne kritikken også frem. Mitt inntrykk er – ikke ut fra hva statsråden har sagt i denne debatten, for det gir meg ikke noe grunnlag i det hele tatt, men ut fra departementets svar til Riksrevisjonen – at denne kritikken ikke tas tilstrekkelig på alvor. Man har gode intensjoner og målsettinger om å unngå korrupsjon, men konkrete tiltak mangler. La meg si det slik: De land det her er snakk om, tror jeg ikke tar på alvor en norsk kritikk før den kritikken materialiserer seg i at budsjettstøtte begrenses eller stanses helt.

Også når det gjelder Tanzania, har Riksrevisjonen sagt at den vil understreke at korrupsjon fortsatt synes å være et problem, og at «styresmaktenes vilje til å bekjempe korrupsjon er noe blandet». Dette er et relativt sterkt uttrykk fra Riksrevisjonens side, kanskje ikke i stortings salen til daglig, men det er et uttrykk for at korrupsjon eksisterer, og for at korrupsjonen er systematisert. Når korrupsjonen ikke bekjempes tilstrekkelig av dem som styrer, ikke verbalt, ikke i store ord – for på konferanser er de alle enige – men i praksis og i sitt eget land gjennom konkrete tiltak, klarer man rett og slett ikke å bekjempe den.

Jeg synes også man skal ta på alvor den kritikk som Riksrevisjonen i rapporten retter mot bruken av midler etter flodbølgekatastrofen i Sørøst-Asia. Det var bred tilslutning til at milliarder ble bevilget, og vi håper alle at den kom frem – men Riksrevisjonen sier at det vet vi ikke. Det er litt alvorlig at organisasjonene ikke har kapasitet til å fortelle og dokumentere hva de har gjort med de midlene som kom inn.

Til slutt bare et par gode råd til statsråden, og de er – oppriktig talt – velmente. Når mange har lurt på om statsråden vil følge opp innstillingen, er det vanlig i Stortinget at statsråden sier at man vil følge opp innstillingen. Det er veldig vanlig å gjøre det – for å si det slik. Det har noe med parlamentarisk kontroll og reaksjon å gjøre. Det andre er – ikke humoristisk, men kanskje litt mer på den andre banen – at hvis statsråden mener at Zambia får for lite ut av sitt kobber, med 3–5 pst. av statsbudsjettet, vil kanskje en velinformert zambier si: Hvor mye er hand-

lingsregelen i Norge? Er ikke den på mellom 3 og 5 pst. av oljefondet, også kalt Pensjonsfondet?

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Marit Nybakk (A) [12:54:23]: Bare noen kommentarer til et par ting som har vært oppe i debatten.

Det første er spørsmålet om budsjettstøtte, som representanten Gitmark nå har tatt opp to ganger. Jeg vil sterkt understreke at når vi gir budsjettstøtte, tar vi utgangspunkt i utviklingsfremmende politikk i det enkelte mottakerland, altså at budsjettstøtte rent faktisk blir brukt til velferdstiltak, som infrastruktur, skoler, helse osv. I Mosambik har jeg ved selvsyn sett at dette fungerer veldig bra, og pengene blir pløyd inn i velferdstiltak. Siden representanten Gitmark nevnte Uganda, kan det også være viktig å være klar over at budsjettstøtten til Uganda er øremerket Poverty Action Fund, som går til helse, utdanning og landbruk, altså at den ikke er generell.

Så er det kommet fram påstander – særlig fra representanten Sahl – om at man har nedprioritert utdanning i de to årene vi har hatt en rød-grønn regjering. Det stemmer jo ikke. De faktiske tallene sier noe annet. Selv om utdanning ikke er listet opp i de fire satsingsområdene, betyr jo ikke det at det ikke blir satset på utdanning. Faktisk bruker den nåværende regjering mer på utdanningsprosjekter enn den forrige regjeringen gjorde. Utdanning er dessuten integrert i alle de fire satsingsområdene – tenk bare på hvor mye utdanning som ligger i kvinnehandlingsplanen! Det er jo nettopp jenter som må være et hovedmål når det gjelder å satse på utdanning i utviklingslandene. Selv var jeg på FN's 51. kvinnekongress i februar, og der var temaet «girls», altså småjenter – og utdanning var blant de viktigste temaene som ble tatt opp, for å sikre utvikling for kvinner. Det er også slik at vi prioriterer skole og utdanning i de land hvor vi driver med fred og forsoning, og her er kanskje Afghanistan et av de viktigste landene. Da komiteen i går hadde møte med både utdanningsministeren fra Afghanistan og kvinneaktivister, var det ikke tvil om hvor takknemlige disse var for den støtten som Afghanistan i dag får til å utvikle skoler, ikke minst skoler for jenter.

Så: Jeg har stor respekt for de prosjektene Redd Barna har. Men det er nå engang slik at bistand til utdanning i våre samarbeidsland faktisk også kanaliseres gjennom andre organisasjoner og andre kanaler enn gjennom Redd Barna både når det gjelder bilateral støtte, og, ikke minst, gjennom FN-systemet.

Statsråd Erik Solheim [12:57:40]: Mye er tatt opp. Jeg skal forsøke kortfattet å svare på så mye som mulig.

For å starte med Per-Kristian Foss: Å følge opp det Stortinget sier i sine innstillinger, er en selvfølge for denne regjering. Og om det er nødvendig å si det, sier jeg det gjerne: Selvfølgelig skal vi gjøre det.

Korrupsjonsbekjempelse er utrolig viktig. Det største korrupsjonsproblemet er at korrupsjon smører selve det politiske maskineriet i mange land, og derfor er det for

politiske ledere ikke lett å komme ut av korrupsjonen. Men om det finnes noe korrupsjonstiltak som noen representant i denne sal kjenner til, og som har betydning, og som denne regjering ikke følger opp, vil jeg høre om det. For korrupsjonsbekjempelse er et av de aller viktigste anliggender.

Sigrun Eng tok opp Swaziland. La oss se på hva vi gjør der. Men selvsagt er det et dilemma at Norge skal gå inn i stadig flere land.

Jan Sahl tok opp utdanning. Vi satser altså mer på utdanning enn den foregående regjering. Men det er selvsagt slik at dersom vi skal øke innsatsen vesentlig når det f.eks. gjelder miljø, kan ikke den relative andelen til utdanning gå opp år for år.

Så tok Steinar Gullvåg opp veiutbygging. Det er helt sentralt og vektlegges av en rekke afrikanske ledere, men det er igjen et spørsmål om hva Norge skal gjøre versus hva andre multilaterale og bilaterale givere skal gjøre. Det er av de ting vi må se på i den utviklingsmeldingen som vi legger fram for Stortinget.

Peter Skovholt Gitmark tok opp mye, bl.a. Uganda. La meg si at vi er nå i veldig tett dialog med andre givere i Uganda for å se på hva vi kan gjøre for å bidra til å fremme menneskerettigheter i landet. Uganda var jo den store utviklingssuksessen i Afrika på 1980- og 1990-tallet, men det er selvsagt også riktig at hvis president Museveni bestemmer seg for å klamre seg til makten på mer eller mindre demokratisk vis i mange, mange år framover, vil det neppe bidra til den nødvendige utvikling i Uganda. I Afrika er det veldig mange eksempler på ledere som starter bra, men når man sitter i tiår etter tiår, demper det mye.

Line Henriette Holten Hjemdal sa én ting jeg er veldig enig i, og én ting jeg ikke er enig i. Jeg er veldig enig i at vi må være oppmerksomme på at den store klimadugnden som verden skal gå inn i, ikke må gå på bekostning av bistand til de aller fattigste. Det er en helt reell problemstilling, tatt opp av mange av bistandsorganisasjonene. Det er ikke én ting av det disse organisasjonene har sagt til Dagbladet de siste dagene, som jeg ikke er hundre prosent enig i. At Dagbladet later som om vi er uenige, er en annen sak. Det er en del av det normale tabloide spillet. Men alt det de sier om at det er en reell fare, er jeg helt enig i.

Derimot er jeg ikke enig i at Norge ikke skal satse der vi har særlige fortrinn. Vi er én liten aktør, de norske bidragene internasjonalt er noen få prosent av all verdens bistand, og u-land er også interessert i den beste faglige bistand. At vi satser der vi har noe særlig faglig å bidra med, som f.eks. innen vannkraft og solenergi, kan umulig være galt. Det er nettopp det utviklingslandene etterspør. Andre land vil så kunne bidra med kompetanse og kunnskap på områder der vi ikke har det.

Jeg får heller tegne meg på nytt for å kommentere de aller siste som jeg ikke rakk.

Dagfinn Høybråten (KrF) [13:00:59]: La meg først takke for en god debatt, som har bidratt til å forankre i stortingsalen den brede enighet som framgår av innstil-

lingen. Jeg er også glad for den presisering som statsråden gav. Den burde være unødvendig, men etter de runder vi har hatt tidligere i dag, var det viktig at han forsikret om at han ville følge opp innstillingen, som innebærer et fokus på FNs tusenårsmål, fattigdomsorientering, konsentrasjon ikke minst om Afrika, og hvor utdanning og helse er prioriterte formål og temaer i bistanden.

Representanten Marit Nybakk gjorde et poeng av at det er feil at man har svekket prioriteringen av utdanning innenfor bistanden. Jeg tror nok det kommer litt an på øynene som ser, og i hvilke relasjoner man vurderer det. Men når Redd Barna i det tidligere omtalte brev til utenrikskomiteen påviser at det både i Zambia, Uganda og andre land av bistandsorganisasjonene oppleves som at man har tonet ned utdanning, er det alvorlige signaler som statsråden må ta med seg tilbake til departementet og finne ut av hva er, og følge opp, slik at det som står i innstillingen – nemlig at komiteen ber Regjeringen «komme med forslag til hvordan Norge kan bidra til en sterkere innsats for å få gjennomført tusenårsmålene for grunnutdanning» – blir fulgt opp i praksis helt ute i det ytterste ledd, ved ambassader og i de organer som Norge samarbeider med for å få gjennomført sin politikk. Det er viktig for tilliten til utviklingspolitikken at vi har et offensivt grep i forhold til korrupsjon, kvalitetssikring, evaluering og oppfølging av bistandsprosjekter. Jeg synes det har blitt sterkt understreket, og jeg vil gi min klare tilslutning til det.

Men det er også viktig for hele sektorens tillit til styringen av utviklingspolitikken at de retningslinjer som Stortinget fastlegger, blir fulgt opp i praksis. Ut fra denne debatten har jeg tillit til at det vil skje. Fra Kristelig Folkepartis side vil vi følge opp dette ved kommende korsveier, både når vi behandler utviklingsbudsjettet, og når det gjelder andre spørsmål i tilknytning til det.

Statsråd Erik Solheim [13:03:57]: I en debatt hvor det er sagt så mye bra og fornuftig, synes jeg alle fortjener en respons, og derfor tegnet jeg meg også til slutt.

Representanten Ellen Samuelsen, som har praktisk fredserfaring som overvåker på Sri Lanka, tok opp hvor grunnleggende og avgjørende fred er for utvikling. Det er noe jeg tror denne salen er helt enig i. Men det er også en av de politiske føringene som skal til for å nå tusenårsmålene. Bidrar vi ikke til fred, bidrar vi heller ikke til å nå tusenårsmålene.

Representanten Kari Lise Holmberg tok opp sammenhengen mellom migrasjon og utvikling. Det er en helt sentral sammenheng. Vi har laget et eget prosjekt for å se på det. Innvandrere sender tilbake til sine hjemland langt større beløp enn hva som gis i bistand. Det er et annet eksempel på hvordan vi må se på hvordan bistand kan bidra til at de store pengestrømmene i verden blir riktige. Store pengestrømmer betyr altså ting som ressursinntekter, korrupsjon, men også det positive, som innvandreres pengestrøm hjem. Vi har bl.a. sett på om vi kan redusere de store gebyrene som mange innvandrere betaler for å få sendt penger tilbake til sine hjemland, slik at mer av pengene går til utvikling der de skal. Det er flott at frivillige orga-

(Statsråd Solheim)

nisasjoner engasjerer seg i et land som Kongo-Brazzaville, som er et land med veldig lite statlig norsk innsats, for det faller utenfor de land det er helt naturlig for oss å engasjere oss i.

Representanten Øyvind Vaksdal tok prisverdig opp bruken av tsunami-pengene. Der er det for det første slik at disse pengene i all hovedsak har gått gjennom de store, frivillige norske organisasjonene, som er de som Fremskrittspartiet også gang på gang sier vi skal gi penger gjennom. Noen av dem har ikke vært flinke nok til å rapportere. Utenriksdepartementet har definitivt heller ikke vært flinke nok til å etterspørre og kreve disse rapportene. Dette tar vi selvkritikk på, og dette skal vi skjerpe inn. Det er ikke noe grunnlag for å tro at noen av pengene er kommet på avveie, er misbrukt, at det har vært korrupsjon eller slike ting – selv om man selvfølgelig aldri kan utelukke det hundre prosent. Men så lenge rapporteringen ikke er god nok og vi ikke vet sikkert nok hva pengene har gått til, må dette bare skjerpes inn. Jeg mener at på disse punktene må Regjeringen være helt nådeløs.

Når det gjelder aidsmedisin, har jeg bedt om å få en rapport om det prosjektet. Dersom, slik det har vært hevdet i media, noe av dette er direkte negativt, er det selvfølgelig skadelig, og da må det stoppes. Hvis spørsmålet er om man ikke så raskt som man hadde håpet, har klart å utvikle en medisin, mener jeg vi må ha en viss tålmodighet. Det tar tid å utvikle medisiner, og vi må være tålmodige på det området.

Til slutt til saksordfører Høybråten: Afrika er på ingen måte neglisjert; dette er en myte som er skapt fordi vi også har gjort noe i Latin-Amerika. Vårt Land prøvde å se hvor jeg hadde reist de siste to årene, og kom fram til at det nær sagt bare var i Afrika. Litt innsats i Latin-Amerika går ikke på bekostning av Afrika. Det vi nå bl.a. gjør, er å redusere i noen av de landene i Asia som har vært så suksessfylte økonomisk. For eksempel er Vietnam en så dundrende suksess økonomisk og når det gjelder fattigdomsbekjempelse, at vi kan trappe ned tradisjonell bistand der og dermed få mer rom for Afrika.

Per-Kristian Foss (H) [13:07:20]: Statsråden utfordrer Stortingets partier og representanter til å komme med gode ideer til korrupsjonsbekjempelse. Nå er det i vår statsforfatning imidlertid slik at det tilligger Regjeringen å finne de gode tiltakene. Stortinget har ett kontrollorgan for bruk av penger, og det er Riksrevisjonen. Så svaret på statsrådets opptreden i forhold til korrupsjonsbekjempelse vil Stortinget få ved behandlingen av Dokument nr. 1 om revisjon av regnskapet for 2007. Svaret vil i så fall være at alle merknader om mangelfulle tiltak mot korrupsjonsbekjempelse er fjernet. Det er en meget enkel test, og testen består altså i det statsråden gjør i inneværende år med u-hjelpsmidlene.

Til slutt følgende om situasjonen i Uganda: Statsråden snakket om presidenter som blir sittende tiår etter tiår uten å være valgt. Jeg synes kanskje det er å strekke det litt langt, for å si det slik. En president som opphever grunnloven for å kunne bli gjenvalgt uten å slippe andre partier

til, er vel tilstrekkelig kjennetegn på et regime som har mistet enhver kontakt med demokratiske ideer. Også Musevenis kamp mot høyesterett og hele rettsvesenet i sitt eget land burde kanskje være et lite tegn på at noe ikke er helt som det skal være når det gjelder tillit til landets styre og til at penger brukes som de skal. Det er nemlig ikke nok, det statsråden sa – riktignok om frivillige organisasjoner – at det ikke er grunn til å tro at pengene er misbrukt. Nei, men det er heller ingen grunn til å fastslå det motsatte. Riksrevisjonens krav er at det må foreligge dokumentasjon på at pengene faktisk er brukt til det de er ment brukt til, ikke at man ikke har grunn til å tro noe annet. Tro holder lite i revisjon av offentlige regnskaper.

Statsråd Erik Solheim [13:09:38]: Korrupsjonsbekjempelse er jo i realiteten to litt atskilte politiske områder.

Det ene er å sikre at all norsk bistand, hver eneste krone som norske skattebetalere gjennom staten betaler til bistand, eller hver eneste krone som befolkningen i Norge bidrar med til Kirkens Nødhjelp, Redd Barna eller Røde Kors, uavkortet kommer til det som er formålet. Der skal vi ha de aller strengeste standarder, vi skal gjøre hva som er i vår makt for å sikre det, vi skal slå knallhardt ned på all misbruk av disse midlene, og vi skal legge fram nye tiltak for at det skal bli enda sikrere framover. Enhver kritikk fra Riksrevisjonen skal vi umiddelbart følge opp.

Men så er det et annet og større og vanskeligere felt – og det var dét representanten Foss var inne på – nemlig hvordan korrupsjonen er en del av det økonomiske styringssystemet i mange land. Det er et gigantisk problem mange steder at politiske ledere fyller sine egne lommebøker eller konti i Cayman Island, Bermuda eller hvor det måtte være, med penger som de har stjålet fra sin befolkning. Men et enda større problem enn det er jo at korrupsjon ofte er selve maktgrunnlaget. Det har i ettertid vist seg at f.eks. en av Afrikas mest foraktede ledere, president Mobutu i Kongo – eller Zaire som det den gang het – vel skaffet seg noen slott og noen eiendommer i utlandet, men mesteparten av pengene ble brukt til å kjøpe politisk støtte. Han drepte ikke sine motstandere, men kjøpte dem opp. Det er dyrt. I tillegg måtte han kjøpe sine tilhengere, han kunne ikke bare kjøpe sine motstandere. Hele maktapparatet gikk til å holde en slik pengestrøm flytende i sitt eget land, for å holde seg selv på toppen av den.

Dette er det ekstreme, men det er klart at i mange land er politiske ledere avhengige av å kunne gi ut penger til sin landsdel, sin folkegruppe, til dem som har stemt på dem, eller dem som potensielt kan tenkes å stemme på dem ved neste valg – korrupsjonen er altså et grunnleggende trekk ved hele det politiske systemet. Tendensen er jo da at korrupsjonen går ned i alle ledd. Man må bestikke lærerne for å få utdanning til sine barn, man må bestikke passkontoret for å få pass hvis man vil reise til utlandet, man må bestikke politiet hvis man kommer i en trafikkontroll og har kjørt for fort, for det er mye billigere å bestikke enn å betale boten, osv., osv. Denne gjennomsyringen av korrupsjon i hele samfunnet, og hvor det politiske apparatet er det aller mest korrupte, er et helt grunnleggende

problem. Det varierer i grad, noen steder er det kolossalt, andre steder har du elementer av det. Det hjelper selvsagt veldig om de som sitter på toppen, ønsker å bekjempe det. Derfor er det så viktig – og da er vi tilbake til det Morten Høglund startet med – å gi støtte til politiske ledere som forsøker å reformere sine land vekk fra dette. Men selv de har gigantiske vanskeligheter, som f.eks. Ellen Johnson-Sirleaf i Liberia.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 515)

S a k n r . 2

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Inge Lønning, Sonja Irene Sjøli og Martin Engeset om forslag til lovbestemmelser som gir rett til permisjon og ordninger for inntektssikring i forbindelse med omsorgsoppgaver (Innst. S. nr. 14 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:88 (2006-2007))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Dagfinn Sundsbø (Sp) [13:13:56] (ordfører for saken): I representantforslaget fra Solberg, Lønning, Sjøli og Engeset bes det om at Regjeringen utreder og fremmer forslag om hvordan den som utfører nødvendige omsorgsoppgaver for sine nærmeste, kan sikres rett til fri fra arbeidet og dessuten sikres inntekt til sitt livsopphold.

Jeg er svært glad for at vi kan behandle denne saken i visshet om at forslagene som tas opp, allerede er under utredning i Regjeringen. Som statsråden viser til i sitt brev til arbeids- og sosialkomiteen, har arbeidsgruppen som har vurdert spørsmålene, allerede avgitt sin innstilling. Nå gjenstår departementets oppfølging av saken.

Vi har behov for å tilby yrkesaktive som over en begrenset periode påtar seg tunge omsorgsoppgaver for nære pårørende, bedre ordninger enn de som finnes i dagens system. Blant annet har Kreftforeningen frontet denne saken og kunnet dokumentere de vanskelighetene mange stilles overfor når deres nærmeste havner i et tungt sykdomsforløp. Mange vil ikke engang føle at de står overfor valgmuligheter i en slik situasjon. De må la hensynet til sine nærmeste komme først. Primærlegene er blant dem som varmest støtter opp om endringer i dagens regelverk, fordi de viser til sykmeldinger som mer er begrundet med sykdom hos pårørende enn hos den sykmeldte, sjøl om stress og psykisk påkjenning som følge av livstruende sykdom hos ens nærmeste i seg sjøl kan være sykdomsframkallende.

Dagens regelverk om permisjon og økonomisk kompensasjon ved pleie og omsorg for nære pårørende skiller mellom omsorg for barn under 18 år og nære pårørende over 18 år. Arbeidsgruppen har vurdert behovet for endringer i permisjonsbestemmelsene med sikte på å gjøre det lettere å kombinere arbeid med omsorg for eldre og yngre familiemedlemmer som trenger pleie og praktisk bistand på grunn funksjonsnedsettelse, sykdom mv.

Komiteen sier i sin innstilling at det er viktig å få vurdert om aldersskillet i dagens regelverk og de forskjellene i permisjons- og stønadsmuligheter som følger av det, er tilpasset de utfordringer pårørende møter når de må påta seg ekstraordinære omsorgsoppgaver.

Jeg håper vi for fremtiden kan utvikle ordninger som fjerner dette aldersskillet ved omsorg for alvorlig syke. Kreftforeningen argumenterer med at det i situasjoner med alvorlig sykdom hos ens nærmeste, oppstår et omsorgsansvar som vanskelig kan erstattes av ekstern hjelp. Jeg deler denne oppfatningen. Det trenger ikke være snakk om fulltids og langvarig permisjon fra arbeid, men om muligheter til fleksibilitet, slik at en kan følge opp den syke når situasjonen mest krever det. Jeg vet at pårørende har opplevd praktiseringen av dagens regelverk for barn under 18 år som godt i denne sammenheng, gjennom at det kan inngås avtaler om fleksibilitet i kombinasjonen av arbeid og permisjon med trygderefusjon.

Representantforslaget reiser en viktig sak som er godt belyst gjennom innspill vi har fått, og som også er ivare tatt gjennom det arbeid som Arbeids- og inkluderingsdepartementet har satt i gang. Vi imøteser Regjeringens oppfølging av saken, og som det også framgår av komiteinnstillingen, vektlegger vi at et nytt regelverk blir enkelt å forholde seg til for de pårørende.

Martin Engeset (H) [13:17:54]: Jeg vil først takke saksordføreren for en ryddig og grei fremstilling av saken. Men siden det tross alt er Høyres forslag, føler jeg behov for å holde et kort innlegg.

Den offentlige helse- og omsorgstjenesten har ansvar for å sørge for at alle som trenger det, får nødvendig helsehjelp, pleie og omsorg og bistand. Når vi blir rammet av sykdom og nedsatt funksjonsevne, er det allikevel slik at omsorgen og omtanken fra dem som står oss nærmest, er særlig viktig og verdifull. I mange tilfeller kan omsorg, pleie og støtte fra de nærmeste være avgjørende for at den som er rammet av sykdom, skal kunne mestre hverdagen. I noen tilfeller kan det være nødvendig at pårørende tar seg fri fra arbeidet for å ta seg av sine nærmeste i kortere eller lengre perioder. Arbeidsmiljøloven gir en begrenset rett til permisjon i inntil 20 dager i forbindelse med pleie av pårørende ved livets slutt. Omsorg for syke barn gir rett til permisjon. For andre omsorgsoppgaver er det ingen lovfestet rett til velferdspermisjon.

For den som har en syk pårørende som trenger pleie og omsorg, vil det være riktig og naturlig å ta seg fri fra arbeid for å bidra. Dette skaper imidlertid problemer i forhold til arbeidsgiver og gir ofte en betydelig merbelastning i en vanskelig livssituasjon. De ordninger som foreligger i dag, gir ikke tilstrekkelig trygghet for inntektssik-

ring ved bortfall av inntekt i forbindelse med omsorgsoppgaver. Familie og andre pårørende gjør en betydelig innsats både for sin familie og for samfunnet. Dette er bakteppet for Høyres representantforslag.

Omsorg skal ikke være oppbevaring. Mennesker som trenger bistand for å klare seg i hverdagen, må få et verdig tjenestetilbud av god kvalitet. Samtidig er det ingen tvil om at de pårørende er særlig viktige. Det offentlige kan aldri og bør aldri erstatte omsorg og omtanke fra dem som står en nær. Det frivillige engasjementet i arbeidet for andre har også en stor egenverdi.

Vårt representantforslag består av to forslag. For det første ber vi Regjeringen utrede nærmere og fremme forslag om hvordan den som utfører nødvendige omsorgsoppgaver for sine nærmeste, kan sikres rett til fri fra arbeidet. For det andre ber vi Regjeringen utrede og fremme forslag om hvordan den som utfører nødvendig omsorgsarbeid, kan sikres inntekt til sitt livsopphold.

Det må satses mer på å legge bedre til rette for at personer som deltar i arbeidslivet, skal kunne kombinere arbeid med omsorgsansvar for sine nærmeste. Det betyr at permisjonsordninger og inntektssikringsordninger også må utarbeides slik at det blir mulig.

Jeg er selvsagt tilfreds med det jeg oppfatter som enighet i komiteen og støtte fra alle de andre partiene, regjeringspartiene inkludert, til intensjonene i Høyres forslag. Jeg er også fornøyd med at departementet er i gang med dette arbeidet, og at det vil komme en sak til Stortinget om dette. Når Regjeringen etter hvert kommer tilbake til Stortinget med en oppfølging av den interdepartementale arbeidsgruppens rapport, er det en forventning fra vår side om at intensjonene i vårt forslag tas hensyn til og følges opp, slik også de andre opposisjonspartiene har gitt sin støtte til.

Jeg ser frem til at Stortinget får en ny mulighet til å diskutere disse spørsmålene på et enda bedre grunnlag. Vi håper naturligvis på tverrpolitisk støtte, slik at ordningene knyttet til omsorgslønn gjør det lettere enn tilfellet er i dag, for dem som ønsker å ta vare på sine syke hjemme i kortere eller lengre perioder.

Karin Andersen (SV) [13:22:16]: Jeg har bare behov for å tilføye litt om i hvilken sammenheng jeg syns vi skal se dette arbeidet som Regjeringen nå holder på med.

Vi ønsker en høy yrkesdeltakelse blant befolkningen i Norge, både når det gjelder kvinner og menn. Det er et veldig stort behov for at alle som kan, skal delta i arbeidslivet. Da er det å ha permisjonsordninger knyttet til alvorlig sykdom som gjør at man kan ivareta noen helt fundamentale behov i livet sitt, en viktig del av det. Erfaringene – i hvert fall en del av de jeg har blitt gjort kjent med – er jo at belastningen knyttet til det å ha veldig syke familiedømmer og ikke kunne få nødvendig fri fra arbeid, ofte resulterer i «uhelse» hos flere. Mange kan på den måten risikere å komme varig ut av arbeidslivet. Slik sett er det mange hensyn som skal ivaretas.

Fremdeles er det slik at det meste av omsorgsarbeidet i Norge utføres av familien – slik er det! Jeg tror det Engeset sier, er helt riktig – at de fleste ønsker det. Jeg tror

også det er slik at hvis familien på en god måte kan bli involvert i det å støtte opp om den enkelte som er syk, fører det ofte til et langt bedre resultat for alle parter enn hvis man blir holdt på sidelinjen og bare må holde på med andre oppgaver. Så det å ha ordninger som hjelper familier i livets harde dager, tror jeg betyr uendelig mye for livskvaliteten for den enkelte og for familiene, men det betyr også mye for hvordan vi sørger for at den viktigste ressursen vi har i Norge, nemlig arbeidskraften, kan holde seg og bestå når vi vet hvordan livet farer med en del.

Så er det vel slik i dag at mange i slike situasjoner blir sykmeldt. Det tror jeg er en realitet vi må se i øynene. I dette systemet blir det faktisk brukt ganske mye penger uten at de dermed er identifisert til disse ordningene. Jeg har behov for å si at det må vi se på når vi skal regne ut hva slike ordninger koster. Men i mellomtida er i hvert fall min holdning at den enkelte ikke trenger å ha dårlig samvittighet i den forstand, for dette er faktisk nødvendig, og ingen vet hvor syk man blir hvis man ikke kan få lov til å ta hensyn til sine aller nærmeste når man er i en slik situasjon. Mangel på sykmelding kan kanskje resultere i en mye mer lagvarig og alvorlig sykmelding; det må primærlegen ta med i vurderingen. Jeg har faktisk tillit til at legerne i dag er i stand til å vurdere dette også. Den praksis som en del av dem følger i slike alvorlige tilfeller, mener jeg kan være innenfor det som også kan godtas i dag, nettopp fordi omsorgspersoner veldig lett ender opp med sykdom, hvis de ikke kan ivareta de forpliktelsene de har.

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF) [13:26:00]: Det er mange familiemedlemmer som gjør en stor innsats for sine nærmeste som er rammet av sykdom. Flere av disse prøver å kombinere arbeidsliv og familieliv. Noen erfarer at det blir for vanskelig – i hvert fall for en periode – og føler seg tvunget til å be om sykmelding på urettmessig grunnlag for å greie de økonomiske utfordringene.

Forslagsstillerne fra Høyre skal ha ros for å ville rette opp i dette. Samtidig ønsker de ordninger som gir bedre rett til permisjon ved omsorgsoppgaver. Kristelig Folkeparti ønsker også at alle som påtar seg omsorgsoppgaver, skal få anledning til å ta fri fra jobben, og at det gis økonomisk kompensasjon for det.

Det finnes i dag flere ordninger som er til stor hjelp for dem som yter omsorg, enten det er til syke barn, til funksjonshemmede barn eller til nære slektninger i livets slutt-fase.

I handlingsplanen for familier med barn med nedsatt funksjonsevne, fra Bondevik II-regjeringen, ble det foreslått at en skulle vurdere en samordning av pleiepenger, hjelpstønad og omsorgslønn. Jeg har forstått det slik at dagens regjering fortsetter dette arbeidet. En slik forenkling kan gjøre det lettere både for dem som administrerer, og for dem som skal motta en slik stønad.

Jeg regner med at dette blir vurdert i den interdepartementale arbeidsgruppen som nå utreder behovet for permisjonsendringer, og som også skal legge fram alternative forslag til endringer i dagens økonomiske kompensasjonsordninger for omsorgsarbeid. Kristelig Folkeparti ser fram til utredningen og er spent på resultatet. Vi synes

også det er bra at en vurderer behovet for både kortvarige og mer langvarige permisjoner på grunn av omsorgsoppgaver.

Kristelig Folkeparti støtter også behovet for å gjøre det lettere å kombinere arbeid og omsorg. Det bør vurderes hvordan en bedre kan legge til rette for at familiene kan dele belastningen med det offentlige, slik at det blir mulig med noen små pusterom og litt fritid.

Kristelig Folkeparti er fornøyd med at en ser på regelverket for permisjon og økonomisk kompensasjon for foreldre med omsorg for barn både over og under 18 år.

Vi har tidligere tatt til orde for at de som mottar omsorgslønn, er avlastere eller er støttekontakter, må ha rett til feriepenge. Det vil vi komme tilbake til ved en senere anledning.

Jeg vil minne om at også selvstendig næringsdrivende kan få syke barn. Mange kvinner synes det er vanskelig å starte egen næringsvirksomhet i kombinasjon med familie, fordi omkostningene blir for store om de må være hjemme en tid for å ta seg av syke barn eller nære pårørende.

I Kristelig Folkepartis alternative budsjett har vi rettet opp dette. Vi gir full likestilling mellom selvstendig næringsdrivende og andre arbeidstakere når det gjelder svangerskapspenge og omsorgspenget. Vi reverserer også økningen i trygdeavgiften som Regjeringen foreslo, for å få dette til.

Det bør være helt i tråd med forslagstillerne til dagens Dokument nr. 8-forslag som mener at «en slik velferdsreform bør finansieres gjennom offentlige velferdsordninger».

Jeg ser fram til en ny sak fra Regjeringen som gir like muligheter for alle.

André N. Skjelstad (V) [13:30:03]: Denne saken har for så vidt mange likhetstrekk med en sak Venstre fremmet i vår, om å gi omsorgslønn til pårørende til funksjonshemmede barn. Dette forslaget innebærer også at de pårørende får en omsorgslønn som det er mulig å leve av.

Vi har alle historier om folk vi kjenner som sliter i hverdagen og nesten gir opp, fordi omsorgsoppgavene er i ferd med å bli for store for dem. Vi er klar over at det er mange som sliter i samfunnet på forskjellige måter, og at det er mange som kunne ha fortjent lønn for de omsorgsoppgavene de gjør.

Omsorgslønn er en ordning som er i bruk, men undersøkelser som er gjort, tyder på at den er stadig mindre i bruk mange steder. Det kan tyde på at ikke så mange er klar over at ordningen eksisterer. Noen jeg snakket med, trodde faktisk at de hadde rett til omsorgslønn. De søkte, men fikk avslag. Det er også svært forskjellig nivå på omsorgslønnen, og mange får avslag.

For Venstre er det alltid et poeng å finne løsninger som er gode for det enkelte individ og for den enkelte familie, på en minst mulig byråkratisk måte. For dem som ønsker det, bør det legges opp til gode ordninger. Ordningene skal selvfølgelig ikke fortrenge oppbyggingen av gode institusjoner eller annet tilrettelagt tilbud.

Det er viktig at ordningen er mest mulig kjønnsnøytral, slik at flest mulig kan dra nytte av den. En slik ordning vil også gjøre hverdagen enklere for de pårørende. Jeg forventer at intensjonene i forslaget tas vare på når Regjeringen kommer tilbake med sin oppfølging av arbeidsgruppens rapport.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [13:32:00]: Bare noen få korte merknader fra min side.

La meg først og fremst si at jeg selvfølgelig har merket meg det store engasjementet som er omkring disse spørsmålene i Stortinget. Jeg merker meg at engasjementet er like stort både i opposisjon og i posisjon.

Så vil jeg bare veldig kort bekrefte at vi nå har fått denne rapporten i departementet fra det som så fint heter en interdepartemental arbeidsgruppe, altså at det er folk fra flere departement som sitter og tenker i lag. Vi ser nå på den, og jeg ber om forståelse for at jeg ikke nå kan reddegjøre for helheten i det. Jeg har bare lyst til å si at vi allerede nå klart ser at noen forslag vil vi følge opp umiddelbart. Vi vil sende forslag til lovendringer på høring allerede til våren. Det betyr jo at når høringen er ferdig, må vi selvfølgelig komme til Stortinget med en lovproposisjon. Da vil jo Stortinget og komiteen få anledning til å se på deler av dette umiddelbart.

Samtidig er det viktig å understreke, og det tror jeg alle er klar over, at en del av de aktuelle forslagene vil jo åpenbart medføre store kostnader. De vil ha provenybetydning. Vi kan jo være positive til forslagene, men vi er nødt til å evne å finansiere konsekvensene av dem. Vi kommer altså ikke utenom at vi da må se disse i budsjettssammenheng. Det vil jeg tro at det også er stor forståelse for her i salen. Det betyr jo at vi vil kunne håndtere noe raskt, gjøre klare forbedringer raskt. Andre ting vil vi måtte bruke lengre tid på. Men som sagt, det engasjementet som er i komiteen og i salen, gjør inntrykk, og gir grunnlag for å legge stor vekt på dette arbeidet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se 515)

S a k n r . 3

Forslag fra stortingsrepresentant Robert Eriksson på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre oversendt fra Odelstingets møte 18. oktober 2007 (jf. Innst. O. nr. 2):

«Stortinget viser til foreslått endring i § 5A-1, pkt. a, om arbeidsevnevurdering og ber Regjeringen sørge for at alle som mottar økonomisk sosialhjelp, skal gjennomgå en slik vurdering, slik at en tidlig i et stønadsløp kan sette inn riktige tiltak for å hjelpe mennesker til å være selvhjulpne.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se 515)

Etter at det var ringt til votering, uttalte
presidenten: Stortinget skal nå votere i sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstilt:

Utviklingsministerens redegjørelse 8. juni 2007 – om enkelte utviklingspolitiske spørsmål – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 8:88 (2006-2007) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Inge Lønning, Sonja Irene Sjøli og Martin Engeset om forslag til lovbestemmelser som gir rett til permisjon og ordninger for inntektssikring i forbindelse med omsorgsoppgaver – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Det voteres over forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre oversendt fra Odelstingets møte 18. oktober 2007. Forslaget lyder:

«Stortinget viser til foreslått endring i § 5A-1, pkt. a, om arbeidsevnevurdering og ber Regjeringen sørge for at alle som mottar økonomisk sosialhjelp, skal gjennomgå en slik vurdering, slik at en tidlig i et stønadsløp kan sette inn riktige tiltak for å hjelpe mennesker til å være selvhjulpne.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 73 mot 36 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.43.44)

S a k n r . 4

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet i henhold til forretningsordenens § 37a før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 13.45.
